

PREZES
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI
Marian Banaś

LPO.410.1.4.2024

Pan
dr Karol Nawrocki
Prezes Instytutu Pamięci Narodowej
Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania
Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
ul. Janusza Kurtyki 1, 02-676 Warszawa

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/24/001 - Wykonanie budżetu państwa w 2023 r. w części 13 Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Ul. Filtrowa 57, 02-056 Warszawa
T +48 22 444 50 00, F +48 22 444 57 93
nik@nik.gov.pl

Adres korespondencyjny: Skr. Pocz. P-14, 00-950 Warszawa

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Jednostka kontrolowana	Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu ¹ ul. Janusza Kurtyki 1, 02-676 Warszawa
Kierownik jednostki kontrolowanej	Karol Nawrocki, Prezes Instytutu Pamięci Narodowej ² , od 23 lipca 2021 r.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Poznaniu
Kontrolerzy	<ol style="list-style-type: none">1. Maciej Andrzejewski, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LPO/13/2024 z 9 stycznia 2024 r.2. Przemysław Grad, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr LPO/38/2024 z 12 marca 2024 r. <p style="text-align: right;">(akta kontroli str. 1-4)</p>

II. Cel i zakres kontroli

Cel kontroli	<p>Celem kontroli było dokonanie oceny wykonania budżetu państwa na rok 2023 pod względem legalności, celowości, rzetelności i gospodarności działań podejmowanych przez dysponenta części budżetowej 13-IPN oraz ocena wykonania planu finansowego Centrali IPN. Ocenie podlegały w szczególności:</p> <ul style="list-style-type: none">– realizacja wydatków budżetu państwa, w tym rzeczowe efekty uzyskane w wyniku realizacji zadań finansowanych ze środków publicznych,– sporządzenie rocznych sprawozdań budżetowych oraz sprawozdań za IV kwartał 2023 r. w zakresie operacji finansowych,– system kontroli zarządczej w zakresie prawidłowości sporządzania sprawozdań,– nadzór i kontrola sprawowane przez dysponenta części budżetu państwa w trybie art. 175 ust.1 i 2 ustawy z 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych⁴, w tym:<ol style="list-style-type: none">a) nadzór nad wykonaniem planów finansowych podległych jednostek,b) nadzór nad wykorzystaniem i rozliczeniem dotacji wypłaconych z budżetu państwa w części 13 – IPN. <p>Ponadto przeprowadzono analizę porównawczą danych ujętych w rocznym sprawozdaniu Rb-27 z wykonania planu dochodów budżetowych z wynikami roku ubiegłego.</p>
Zakres kontroli	<p>Podstawą sformułowania oceny wymienionych wyżej obszarów były ustalenia dokonane w wyniku następujących działań kontrolnych:</p> <ul style="list-style-type: none">– analiza realizacji wydatków budżetu państwa, w tym efektów uzyskanych w wyniku wydatkowania środków,– kontrola prawidłowości zmian budżetu dokonywanych w części 13 – IPN w trakcie roku budżetowego,– kontrola prawidłowości zmian wynikających z podziału rezerw celowych,

¹ Dalej: „IPN” lub „Instytut”.

² Powołany przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej uchwałą z dnia 28 maja 2021 r. (M. P. z 2021 r., poz. 699).

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 623 ze zm. dalej: ustawa o NIK.

⁴ Dz. U. z 2023 r. poz. 1270, ze zm., dalej: ufp.

- kontrola prawidłowości dokonanych blokad,
- kontrola przestrzegania ustalonych dla części 13 – IPN limitów wydatków, w tym limitów środków na wynagrodzenia,
- kontrola wykorzystania środków otrzymanych z rezerw budżetowych,
- szczegółowa analiza wybranej próby wydatków dysponenta III stopnia,
- kontrola prawidłowości udzielania i realizacji wybranych zamówień publicznych,
- analiza przyznania, wykorzystania i rozliczenia wybranych dotacji,
- analiza stanu zobowiązań,
- analiza prawidłowości sporządzenia wybranych sprawozdań,
- analiza stosowanych przez dysponenta procedur kontroli zarządczej dotyczących sporządzania sprawozdań,
- analiza stosowanych przez dysponenta instrumentów nadzoru nad wykonaniem budżetu państwa przez podległe jednostki finansowane w ramach części 13 - IPN.

Opis ustaleń kontrolnych przedstawiono w części IV. *Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej kontrolowanej działalności.*

III. Ocena ogólna⁵ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie wykonanie budżetu państwa w 2023 r. w części 13 – IPN.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Prezes IPN, jako dysponent części 13-IPN budżetu państwa, wydatkował w 2023 r. środki budżetowe w kwocie 538 764,5 tys. zł zgodnie z planem rzeczowym i finansowym, przy czym środki na łączną kwotę 17 920,8 tys. zł wydatkowano z naruszeniem przepisów prawa, nierzetelnie lub niegospodarnie.

W wyniku nienależytego zarządzania środkami publicznymi na łączną kwotę 8 747,7 tys. zł w procesie realizacji przedsięwzięć związanych z utworzeniem nowej siedziby Centralnego Przystanku Historia (CPH)⁶ dopuszczono do:

- niegospodarnego wydatkowania środków w wysokości 7 725,6 tys. zł⁷ na najem pomieszczeń (wraz z kosztami eksploatacyjnym i za media) w budynku przy ul. Marszałkowskiej 107 w Warszawie z przeznaczeniem na funkcjonowanie CPH. Pomimo zawarcia umowy najmu z 10 listopada 2022 r. (zobowiązującej do opłacania czynszu od maja 2023 r.) do dnia zakończenia kontroli⁸ wynajmowane pomieszczenia na CPH nie były wykorzystywane do bieżącej działalności edukacyjnej, wystawienniczej i wydawniczej IPN. W toku kontroli NIK nadal trwały prace wykończeniowe tych pomieszczeń i instalacyjne sprzętu multimedialnego.
- wydatkowania środków w kwocie 370,0 tys. zł na zakup sprzętu multimedialnego (trzech kapsuł multimedialnych) na potrzeby wyposażenia CPH, mimo że sprzęt ten nie został dostarczony przez wykonawcę.
- poświadczenia nieprawdy przy dokonaniu potwierdzenia odbioru ww. kapsuł multimedialnych.
- wydatkowania (wbrew zawartej umowie⁹) środków w kwocie 641,0 tys. zł na zakup sprzętu i wyposażenia (w tym mebli) wraz z montażem i podłączeniem

⁵ W kontroli wykonania budżetu państwa w 2023 r. Najwyższa Izba Kontroli stosuje następujące oceny: pozytywna i negatywna. W przypadku gdy nie zostały spełnione kryteria ani dla oceny pozytywnej, ani dla negatywnej stosuje się ocenę w formie opisowej.

⁶ Tj. Nowoczesne Centrum Edukacyjne IPN, w ramach którego powstać miało multimedialny ośrodek kulturalno-edukacyjny, zajmujący się popularyzacją historii poprzez nowoczesną technologię i atrakcyjne wydarzenia.

⁷ Ponadto za okres 1 stycznia – 10 kwietnia 2024 r. wydatki poniesione na najem tych pomieszczeń (wraz z kosztami eksploatacyjnym i za media) wyniosły 2 943,1 tys. zł.

⁸ Tj. 10 kwietnia 2024 r.

⁹ Zgodnie z warunkami realizacji umowy niedopuszczalne było dokonanie przez wykonawcę dostawy bez jednoczesnego wykonania rozładunku, rozmieszczenia i montażu towaru.

z przeznaczeniem na aranżację CPH, mimo że część tego sprzętu i wyposażenia nie została zamontowana (część zabudowy meblowej) lub podłączona. Dokonano nierzetelnego (niezgodnego ze stanem faktycznym) odbioru zamówionego sprzętu i wyposażenia (w tym montażu i podłączenia).

- poświadczenia nieprawdy przy dokonaniu potwierdzenia odbioru ww. wyposażenia (w zakresie jego montażu i podłączenia).
- nierzetelnego odbioru usługi polegającej na sprawowaniu nadzoru autorskiego nad realizacją przedsięwzięcia dot. aranżacji CPH. Pomimo, że do końca 2023 r. przedsięwzięcie to nie zostało zakończone, wykonawcy wypłacono wynagrodzenie w kwocie 11,1 tys. zł za zrealizowanie nadzoru autorskiego bez zastrzeżeń.

Przy wydatkowaniu środków na realizację działalności IPN stwierdzono również przypadki poniesienia wydatków na łączną kwotę 4 724,0 tys. zł z naruszeniem zasad racjonalnego gospodarowania środkami publicznymi określonych w art. 44 ust. 3 upf. Dotyczyły one:

- wydatkowania środków w kwocie 4 340,0 tys. zł na zakup licencji wyłącznej do gry „Warsaw Rising - Miasto Bohaterów”¹⁰ na 10 lat bez rzetelnego rozeznania rynku co do alternatywnych rozwiązań i rzetelnego oszacowania wartości nabywanej licencji do gry, funkcjonującej od czterech lat na rynku gier komputerowych,
- nieuzasadnionego zlecenia wykonania dedykowanego dla IPN kroju pisma (Memoria) za kwotę 120,0 tys. zł służącego do „skutecznej identyfikacji wizualnej IPN”, mimo że szerokim zakresem ozdobnych krojów pisma, IPN dysponował w ramach ogólnodostępnych oprogramowań biurowych,
- nieuzasadnionego zakupu praw do nadania imienia nowej odmianie róży dziewiczej o nazwie hodowlanej „ROJmemo” (i nadaniu jej imienia „Victoria 1920 r.”) na okres 10 lat za kwotę 34,4 tys. zł w ramach projektu edukacyjnego upamiętniającego wyzwolenie ziem polskich spod najazdu bolszewickiego w 1920 r., bez przeprowadzenia jakichkolwiek analiz skuteczności takiej formy promowania wydarzeń historycznych,
- zlecenia produkcji instrukcji filmowych (tutoriali) do gier planszowych za kwotę 50,0 tys. zł, w sytuacji gdy dostępne były one w wersji papierowej oraz jako tzw. samuczki w aplikacjach internetowych, a dodatkowo część z nich posiadała już instrukcje filmowe z lat poprzednich,
- zorganizowania - wbrew profilowi działalności Instytutu i realizowanego zadania - imprezy o charakterze sportowym za kwotę 147,6 tys. zł w ramach Kongresu Pamięci Narodowej,
- zlecenia za kwotę 32,0 tys. zł – wbrew założonemu celowi dotarcia do jak najszerszej grupy odbiorców – realizacji programu specjalnego „Republika Historii” stacji telewizyjnej o niskiej oglądalności (nieprzekraczającej 0,5%).

Ponadto, w IPN niezgodnie z przepisami ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej¹¹, zlecono za łączną kwotę 31,2 tys. zł osobom fizycznym świadczenie usług ochrony osób kierownictwa IPN, w których zakres wchodziło użycie lub wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej, pomimo że nie były one pracownikami ochrony w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia¹² oraz nie posiadały

¹⁰ Warsaw Rising: Miasto Bohaterów to taktyczna gra RPG osadzona w stolicy Polski w 1944 roku. Pokazuje jeden z najtragiczniejszych rozdziałów największego konfliktu zbrojnego w historii, z perspektywy mieszkańców miasta, którzy wbrew wszystkiemu stają do walki z okupantem. Wcześniej wydawana jako Warsaw.

¹¹ j.t. Dz.U. z 2024 r. poz. 383 ze zm.; dalej: ustawa o środkach przymusu).

¹² j.t. Dz. U. z 2021 r. poz. 1995).

koncesji na wykonywanie działalności gospodarczej w zakresie usług ochrony osób i mienia.

Nie zawsze sprawowano należyty nadzór nad realizacją wydatków bieżących IPN. Pokryto koszty noclegów w hotelu w kwocie 3,1 tys. zł osobie fizycznej (świadczącej dla IPN usługi ochrony osób i mienia na podstawie umowy zlecenia) towarzyszącej Presowi IPN podczas podróży służbowych zagranicznych, pomimo że w umowie nie przewidziano żadnych postanowień o pokrywaniu dodatkowych kosztów w związku ze świadczeniem usług poza granicami kraju. Z kolei przy wykorzystywaniu i publikowaniu zdjęć w portalach internetowych zarządzanych przez IPN, nie dochowano należytej staranności, co skutkowało dwukrotnym naruszeniem praw autorskich i koniecznością uiszczenia z tego tytułu 4,0 tys. zł. Nienależycie również sprawowano nadzór (o którym mowa w art. 175 ufp) nad wykorzystaniem środków z dotacji celowej udzielonej Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL (w organizacji)¹³ na realizację zadania inwestycyjnego. Dopuszczono do wydatkowania środków w kwocie 1 410,8 tys. zł na roboty budowlane, które prowadzone były przed wydaniem przez organ architektoniczno-budowlany pozwolenia na budowę.

Kontrola 11 postępowań o udzielenie zamówień publicznych, na podstawie których w 2023 r. wydatkowano 10 330,4 tys. zł wykazała, że w trzech postępowaniach dotyczących kompletnego wykonania studia multimedialnego w najmowanych przez IPN pomieszczeniach na potrzeby CPH oraz na kompletne wykonanie nowego CPH o łącznej wartości zamówienia na 3 000,0 tys. zł (brutto) dokonano nierzetelnego ustalenia wartości tych zamówień publicznych wskutek oszacowania i zaniżenia ich wartości szacunkowych. Skutkowało to niestosowaniem do dwóch zamówień przepisów ustawy z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych¹⁴ dotyczących zamówień o wartości równej lub przekraczającej progi unijne. Ponadto nie wyegzekwowano również od trzech wykonawców obowiązków zawarcia i przedłożenia polis ubezpieczenia OC w zakresie wskazanym w tych umowach w związku z przeprowadzonymi postępowaniami o zamówienie publiczne w trybie przetargu nieograniczonego na łączną kwotę 7 921,4 tys. zł.

Objęte badaniem środki w kwocie 5 665,3 tys. zł otrzymane z rezerwy celowej budżetu państwa (100% ogółu) zostały wykorzystane zgodnie z przeznaczeniem a blokady planowanych wydatków dokonywano niezwłocznie po ujawnieniu okoliczności uzasadniających ich blokadę.

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie opiniuje sporządzone przez IPN sprawozdania budżetowe za 2023 r. oraz sprawozdanie w zakresie operacji finansowych za IV kwartał 2023 r. Sprawozdania sporządzono terminowo i prawidłowo pod względem merytorycznym i formalno-rachunkowym, a przyjęty system kontroli zarządczej zapewniał racjonalną kontrolę prawidłowości ich sporządzania.

IV. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe¹⁵ kontrolowanej działalności

OBSZAR

Opis stanu faktycznego

1. Dochody budżetowe

Zrealizowane w 2023 r. w części 13-IPN dochody budżetowe w kwocie 3 744,2 tys. zł były wyższe od zaplanowanych o 1 287,2 tys. zł (tj. o 52,4%). Wynikało to przede

¹³ Dalej: Muzeum.

¹⁴ Dz. U. z 2023 r. poz. 1710 ze zm., dalej: Pzp.

¹⁵ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

wszystkim z uzyskania nieplanowanych wpływów z tytułu kar umownych¹⁶ oraz wyższych (o 128,1%) wpływów ze spłat udzielonych pożyczek na zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych sędziów i prokuratorów¹⁷ oraz sprzedaży wyrobów (książek, biuletynów, czasopism i gier)¹⁸, a także wyższych wpływów (o 39,4%) z najmu i dzierżawy składników majątkowych IPN¹⁹. Dochody uzyskane w 2023 r., w porównaniu do roku poprzedniego były wyższe o 25,3% (tj. 757,0 tys. zł), co spowodowane było głównie uzyskaniem wyższych wpływów i zwrotów z tytułu rozliczeń z lat ubiegłych (o 239,8 tys. zł) oraz wyższych wpływów ze spłat udzielonych pożyczek na zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych sędziów i prokuratorów (o 235,2 tys. zł).

(akta kontroli str. 5780-5781, 5783-5785)

Należności pozostałe do zapłaty na koniec 2023 r. w części 13 – IPN wyniosły 532,5 tys. zł i były wyższe o 116,0 tys. zł od stanu należności na koniec 2022 r., tj. o 127,9%. Dotyczyły one przede wszystkim należności z tytułu kar umownych za niedotrzymanie warunków umów²⁰. Zaległości na 31 grudnia 2023 r. wyniosły 381,0 tys. zł i były niższe o 34,5 tys. zł od stanu zaległości na koniec 2022 r., tj. o 8,3%.

(akta kontroli str. 6205)

OBSZAR

Opis stanu
faktycznego

2. Wydatki budżetu państwa

Zrealizowane w 2023 r., w części 13-IPN, wydatki budżetu państwa wyniosły 538 764,5 tys. zł i stanowiły 98,9% planu po zmianach. W porównaniu do 2022 r. były one wyższe o 104 560,8 tys. zł (tj. o 24,1%). Spowodowane było to w głównej mierze zwiększeniem wydatków bieżących o 62 770,4 tys. zł (tj. o 16,1%) w szczególności na zakup usług pozostałych²¹ i usług remontowych oraz na wynagrodzenia osobowe pracowników oraz prokuratorów. Z kolei wzrost wydatków majątkowych o 34 219,7 tys. zł (tj. o 122,2%) wynikał głównie z realizacji robót instalacyjnych i wykończeniowych w ramach dwóch inwestycji budowlanych²², których roboty przygotowawcze i konstrukcyjne zrealizowano w 2022 r. oraz zwiększonych zakupów inwestycyjnych związanych z nabyciem nieruchomości na działalność jednego z oddziałów IPN oraz realizacji szeregu nowych immersyjnych projektów edukacyjnych (tj. etudy filmowej, wytworzenia gry komputerowej lub zakupu licencji do gry czy stworzenia trzech awatarów postaci historycznych).

Dominujące wydatki, w części 13 – IPN, stanowiły wydatki bieżące jednostek budżetowych, które wyniosły 451 957,1 tys. zł (89,6% ogółu wydatków) oraz wydatki majątkowe w wysokości 62 231,0 tys. zł (6,5%). Z kolei wydatki na świadczenia na rzecz osób fizycznych wyniosły 13 832,7 tys. zł (2,5%), a na dotacje wydatkowano 10 743,7 tys. zł (1,4%).

Zaplanowane w ustawie budżetowej na 2023 r. wydatki w części 13 – IPN wyniosły 539 254,0 tys. zł. W trakcie roku, plan wydatków w części 13 zwiększony został do 544 919,3 tys. zł (tj. o 1,1%) środkami z rezerw celowych²³ w łącznej kwocie 5 665,3 tys. zł z przeznaczeniem na wypłatę zwiększonego wynagrodzenia, o którym mowa w art. 10a ustawy o szczególnych rozwiązaniach służących realizacji ustawy

¹⁶ Wpływy z naliczonych kar umownych za opóźnienia w wykonaniu zamówienia lub niedotrzymaniu terminu umowy wyniosły 409,0 tys. zł.

¹⁷ Sklasyfikowane w rozdz. 75112 w § 0700 – wyższe o 331,8 tys. zł.

¹⁸ Dochody z tego tytułu wyniosły 1 585,3 tys. zł – wzrost o 85,3 tys. zł (tj. o 5,7%).

¹⁹ W szczególności za najem powierzchni do stanowisk antenowych firmom telekomunikacyjnym i wynajem pokoi w budynku IPN.

²⁰ Sklasyfikowane w § 0950 – 253,8 tys. zł.

²¹ Wzrost o 19 441,9 tys. zł spowodowany w głównej mierze wzrostem cen usług pozostałych w związku z inflacją oraz rozszerzenie działalności edukacyjnej IPN w zakresie organizacji różnorodnego rodzaju wystaw, konferencji (w tym Kongresu Pamięci Narodowej) oraz wzrost liczby publikacji i emisji audycji radiowych i telewizyjnych.

²² tj. „Adaptacja budynku byłego Aresztu Śledczego w Krakowie na potrzeby siedziby Oddziału IPN w Krakowie” oraz „Rozbudowa siedziby Delegatury IPN w Kielcach”.

²³ Rezerwy poz.59 i 74.

budżetowej na rok 2023²⁴ (5 345,3 tys. zł) oraz na zakup dwóch samochodów o napędzie elektrycznym dla jednego z oddziału IPN (320,0 tys. zł).

(akta kontroli str. 5784-5790, 5836-5839, 5844-5850)

Badaniem objęto zwiększenia planu wydatków w części 13-IPN środkami z rezerw celowych budżetu państwa w kwocie 5 665,3 tys. zł (tj. 100% ogółu środków otrzymanych z tych rezerw). Ze środków rezerwy celowej wydatkowano kwotę 580,5 tys. zł (tj. 72,6% kwoty przyznanej). Wykorzystane zostały one zgodnie z przeznaczeniem i prawidłowo rozliczone.

(akta kontroli str. 5784-5790, 5841-5879)

W 2023 r. Prezes IPN, na podstawie art. 177 ust. 1 pkt 2 i 3 ufp, zablokował planowane wydatki w kwocie 4 783,0 tys. zł²⁵. Stwierdzony nadmiar posiadanych środków budżetowych, będący podstawą decyzji o zablokowaniu planowanych wydatków, był przede wszystkim wynikiem trudności z rekrutacją kandydatów do pracy, co skutkowało niższymi niż planowano wydatkami na wynagrodzenia i pochodne, finansowanymi w formie dotacji podmiotowej²⁶ oraz trudnościami w realizacji zadań inwestycyjnych Muzeum finansowanymi z dotacji celowej²⁷ ze względu na krótki czas realizacji robót budowlanych wynikający z zawarcia umów z wykonawcami dopiero w II półroczu 2023 r. W wyniku analizy tych blokad planowanych wydatków stwierdzono, że decyzje w tych sprawach podejmowano bez zbędnej zwłoki a w Informatycznym Systemie Obsługi Budżetu Państwa TREZOR blokady te zostały wprowadzone i zatwierdzone niezwłocznie po podjęciu decyzji o ich blokadzie.

(akta kontroli str. 5793-5808)

Świadczenia na rzecz osób fizycznych wyniosły 13 832,7 tys. zł (tj. 99,7% planu po zmianach) i w porównaniu do 2022 r. były wyższe o 2 996,0 tys. zł, tj. o 27,6%. Największy udział w tej grupie wydatków (80,7%) stanowiły uposażenia prokuratorów w stanie spoczynku oraz uposażenia rodzinne, wypłacone w łącznej kwocie 11 169,9 tys. zł. Wzrost tych świadczeń²⁸ (o 26,8%²⁹) wynikał z wypłaty³⁰ wyrównań uposażeń prokuratorów w stanie spoczynku i świadczeń rodzinnych uprawnionym członkom rodziny po zmarłych prokuratorach za 2023 r.³¹ oraz wyższej podstawy naliczenia tych uposażeń w 2023 r., jak również większej liczby prokuratorów, którzy przeszli w stan spoczynku oraz uprawnionych członków rodzin po zmarłym prokuratorze. Z kolei wzrost świadczeń pieniężnych przyznanych osobom fizycznym sprawującym opiekę nad grobem weterana walk o wolność i niepodległość Polski wpisanym do ewidencji prowadzonej przez Prezesa IPN³² (tj. o 113,4%)³³ wynikał ze zwiększonej liczby wpływających wniosków o przyznanie takiego świadczenia.

(akta kontroli str. 5784-5790, 5836, 5842)

Wydatki na dotacje w 2023 r. u dysponenta części 13-IPN zrealizowane zostały w wysokości 10 743,7 tys. zł, co stanowiło 91,6% planu. Były one wyższe o 4 574,7 tys. zł (tj. o 74,1%) w porównaniu do roku ubiegłego. Wzrost ten wynikał przede wszystkim z przyznanej wyższej o 81,8% dotacji podmiotowej dla instytucji kultury

²⁴ Zgodnie z art. 10a ustawy z dnia 1 grudnia 2022 r. o szczególnych rozwiązaniach służących realizacji ustawy budżetowej na rok 2023 podstawę ustalenia wynagrodzenia zasadniczego prokuratora, o której mowa w art. 123 § 1 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. - Prawo o prokuraturze (Dz. U. z 2022 r. poz. 1247 ze zm.) na 2023 rok stanowi kwota w wysokości 5 444,42 zł.

²⁵ W dziale 92118 „Muzea” w kwocie 4,720,0 tys. zł i w dziale 751 „Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa” w kwocie 63,0 tys. zł.

²⁶ Dotyczyło to środków niewykorzystanych przez Muzeum w kwocie 720,0 tys. zł.

²⁷ Blokada środków na kwotę 4 000,0 tys. zł (w § 6220).

²⁸ Wydatki sklasyfikowane w rozdz. 75302 w § 3110.

²⁹ Tj. o 2 359,0 tys. zł.

³⁰ Dokonana 29 grudnia 2023 r.

³¹ Zgodnie z ustawą z dnia 21 grudnia 2025 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach służących realizacji ustawy budżetowej na rok 2023 (Dz.U. 2023 poz.2777), dalej: ustawa o kołobudżetowa.

³² Na podstawie art 9 ust. 1 ustawy z dnia 22 listopada 2018 r. o grobach weteranów walk o wolność i niepodległość Polski (Dz.U. 2018 poz. 2529).

³³ Wydatki sklasyfikowane w rozdz. 92127 w § 3030 – wzrost o 697,9 tys. zł.

(Muzeum), będącej w fazie organizacji. W związku ze zwiększeniem zakresu prowadzonej działalności tej instytucji nastąpił wzrost wydatków na wynagrodzenia wraz z pochodnymi (wynikający ze wzrostu stanu zatrudnienia³⁴) oraz wydatków bieżących związanych z zakupem niezbędnego wyposażenia, sprzętu komputerowego i utrzymaniem budynków Muzeum (w tym prac remontowo-konserwacyjnych). Badaniem prawidłowości przyznawania, przekazywania oraz rozliczenia objęto dotację podmiotową w kwocie 11 267,0 tys. zł (tj. 96% ogółu dotacji) przeznaczoną na działalność statutową instytucji kultury. Dotacja została wykorzystana i rozliczona w wysokości 10 277,0 tys. zł (tj. 91,2% planu). Muzeum przedłożyło rozliczenie z udzielonej dotacji podmiotowej. Badanie wykazało, że środki z dotacji zostały wykorzystane zgodnie z przeznaczeniem i przekazywane były w terminach umożliwiających realizację zadań statutowych. Przeprowadzona przez IPN weryfikacja formalno-rachunkowa dokumentacji dotyczącej wykorzystania dotacji w okresie od 1 stycznia do 30 listopada 2023 r. potwierdziła prawidłowość i celowość zrealizowanych przez Muzeum wydatków. Pozostałe dotacje przyznane na pokrycie kosztów sprawowania opieki nad grobem weterana walk o niepodległość Polski zostały wykorzystane w całości i rozliczone na łączną kwotę 466,7 tys. zł.

(akta kontroli str. 5784-5790, 5809-5829, 5840)

Na koniec 2023 r. zobowiązania w części 13-IPN wyniosły 22 736,4 tys. zł i były wyższe o 3 458,8 tys. zł (tj. o 17,9%) od kwoty zobowiązań na koniec 2022 r. Dotyczyły one głównie zobowiązań z tytułu dodatkowego wynagrodzenia rocznego wraz z pochodnymi od wynagrodzeń (97,0% ogółu zobowiązań). Na koniec 2023 r. nie wystąpiły zobowiązania wymagalne.

(akta kontroli str. 5941-5946)

Przeciętne zatrudnienie³⁵ w 2023 r., w części 13-IPN, wyniosło 2 409 osób i było o 34 osoby wyższe od zatrudnienia w 2022 r. (tj. o 1,4%). Wyższy stan zatrudnienia w Centrali i oddziałach IPN związany był ze zmniejszeniem w 2023 r. liczby pracowników Instytutu przebywających na zasiłkach chorobowych, urloпах macierzyńskich, urloпах rodzicielskich, urloпах wychowawczych, których nie wliczano do stanu zatrudnionych w 2022 r., zgodnie z § 20 pkt 9 lit. b rozporządzenia Ministra Finansów w sprawie sprawozdawczości budżetowej³⁶.

(akta kontroli str. 5842, 6209-6215, 6360)

Wydatki na wynagrodzenia w części 13 wyniosły 247 766,2 tys. zł (z tego w Centrali IPN – 94 046,6 tys. zł) i w porównaniu do roku poprzedniego były wyższe o 15 748,9 tys. zł, tj. o 6,8%. Wzrost wydatków na wynagrodzenia w głównej mierze spowodowany był podwyższeniem wynagrodzeń w IPN oraz wypłatą wyrównań wynagrodzeń prokuratorów za 2023 r. w związku z nowelizacją ustawy o budżecie.

(akta kontroli str. 6209-6215, 6360)

Wydatki na wynagrodzenia bezosobowe w 2023 r. wyniosły 5 641,4 tys. zł i w porównaniu do 2022 r. były one wyższe o 1 626,8 tys. zł, tj. o 40%. Wyższe wydatki na wynagrodzenia bezosobowe w Centrali IPN o 405,0 tys. zł spowodowane były zorganizowaniem Kongresu Pamięci Narodowej, zwiększonej skali zleceń na opracowanie scenariuszy lekcji edukacyjnych, zwiększonym zainteresowaniem projektem edukacji teatralnej i zapotrzebowaniem Archiwum IPN na modyfikację serwisu „straty.pl” oraz realizację projektu „Szlaki Nadziei. Odyseja Wolności”³⁷.

³⁴ Z 20 do 54 etatów.

³⁵ W przeliczeniu na pełne etaty wg danych sprawozdania Rb-70.

³⁶ Zgodnie z tym przepisem do stanu zatrudnionych w okresie sprawozdawczym nie wlicza się osób, które nie otrzymują za dany okres wynagrodzenia od zakładu pracy, tj. np. osób będących na urloпах bezpłatnych, wychowawczych i macierzyńskich oraz zasiłkach chorobowych.

³⁷ Projekt dotyczący popularyzacji walki Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie na wszystkich frontach drugiej wojny światowej oraz wędrownki towarzyszącej im ludności cywilnej, który po fazie przygotowawczej w roku 2022, wszedł w fazę implementacji.

Wzrost wynagrodzeń bezosobowych w oddziałach IPN o 598,5 tys. zł (tj. o 33,8%) związany był z wypłatą wynagrodzeń dla uczestników trzech konferencji naukowych organizowanych przez Oddziałowe Biuro Badań Historycznych w Szczecinie oraz wzrostem liczby redakcji tekstów do publikacji naukowych i wynagrodzeń biegłych, tłumaczy w śledztwach prowadzonych przez IPN. Poniesiono również wyższe wynagrodzenia bezosobowe o 539,6 tys. zł na realizację zadań związanych z upamiętnianiem historycznych wydarzeń, miejsc oraz postaci w dziejach walk i męczeństwa Narodu Polskiego oraz popularyzowaniem miejsc, wydarzeń i postaci historycznych związanych z walkami i męczeństwem.

(akta kontroli str. 5784-5790, 5841)

W 2023 r., w części 13 budżetu państwa, nie wystąpiły wydatki, które nie wygasają z upływem roku budżetowego.

(akta kontroli str. 5941-5946)

Zrealizowane wydatki bieżące dysponenta części 13-IPN wyniosły 451 957,1 tys. zł, tj. 99,8% planu po zmianach, z tego w Centrali IPN - 208 631,1 tys. zł (tj. 99,8% planu po zmianach). W porównaniu do 2022 r. były one wyższe o 62 770,4 tys. zł, (tj. o 16,1%), co było w głównej mierze spowodowane wyższymi o 28 719,0 tys. zł (tj. o 11,8%) wydatkami na wynagrodzenia osobowe pracowników i prokuratorów wraz z pochodnymi od wynagrodzeń, wyższymi wydatkami o 14 873,6 tys. zł na zakup usług pozostałych (tj. o 22,8%) oraz wyższymi o 9 034,3 tys. zł opłatami poniesionymi na administrowanie i czynsze za budynki, lokale (tj. o 145,4%) w związku z najmem powierzchni biurowej przy ul. Marszałkowskiej 107 na CPH oraz na zakup energii (o 4 415,0 tys. zł).

(akta kontroli str. 5784-5790, 5941-5946)

W 2023 r. dysponent części 13 nie otrzymał od Prezesa Rady Ministrów polecenia³⁸ wpłaty środków na Fundusz Przeciwdziałania COVID-19 bądź Fundusz Pomocy.

(dowód: akta kontroli str. 8013)

Szczegółowym badaniem pod kątem legalności, gospodarności, celowości i rzetelności objęto wydatki na kwotę 50 591,0 tys. zł, tj. 17,3% wydatków Centrali IPN³⁹. Dokonywane były one w terminach i wysokościach wynikających z wcześniej zaciągniętych zobowiązań, jednakże wydatki na kwotę 12 487,9 tys. zł zostały poniesione z naruszeniem zasad gospodarowania środkami publicznymi określonych ufp, co szerzej zostało opisane w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”.

(dowód: akta kontroli str. 2347-3217, 3226-3757, 6364-7800, 9310-9615)

W 2023 r. wydatki majątkowe w części 13 budżetu państwa wyniosły 62 231,0 tys. zł (tj. 93,5% planu po zmianach), z tego na zakupy inwestycyjne wydatkowano 24 230,0 tys. zł (tj. 99,1% planu po zmianach) a wydatki inwestycyjne wyniosły 33 441,7 tys. zł (tj. 99,9% planu po zmianach). Z kolei przyznana Muzeum dotacja celowa na finansowanie kosztów realizacji inwestycji została wykorzystana w wysokości 4 559,3 tys. zł (tj. 52,8%). W 2023 r. m.in. poniesiono wydatki majątkowe na adaptację i rozbudowę nieruchomości zlokalizowanej w Krakowie przy ul. Stefana Czarnieckiego 3, rozbudowę siedziby Delegatury w Kielcach oraz na nabycie nieruchomości na nową siedzibę Delegatury IPN w Opolu i zakupiono wyposażenie na potrzeby CPH w budynku przy ul. Marszałkowskiej 107 w Warszawie, a także zakupiono wartości niematerialne i prawne w zakresie IT oraz sprzęt multimedialny i informatyczny. W ramach zaplanowanych wydatków majątkowych zakładano sfinansowanie 103 zadań inwestycyjnych. W trakcie 2023 roku zrezygnowano

³⁸ O którym mowa w art. 69 ust. 2 ustawy z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2020 r. poz. 568 ze zm.) oraz o którym mowa, w art. 19 ust. 2 ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy (Dz.U. z 2022 poz. 583 ze zm.).

³⁹ Badaniem objęto dowody dobrano metodą monetarną na łączną kwotę 35 430,3 tys. zł w sposób celowy na łączną kwotę 15 160,6 tys. zł.

z realizacji 16 zadań na kwotę 4 088 tys. zł⁴⁰, co podyktowane było uwzględnieniem niezależnych od IPN warunków realizacji inwestycji wydłużających proces inwestycyjny oraz koniecznością zabezpieczenia środków na inne cele z zakresu działalności statutowej IPN. Wprowadzono do planu 29 nowych zadań na kwotę 1 872 tys. zł związanych m.in. z: zakupem sprzętu multimedialnego i komputerowego oraz samochodów osobowych ze względu na uwzględnienie potrzeb w odniesieniu do realizowanych zadań. Zrealizowano 99 zadań w pełnym zakresie, a siedem zadań o wartości 10 094 tys. zł zrealizowano częściowo. Jedno zadanie, na zakup oprogramowania zarządzającego systemami bezpieczeństwa, za kwotę 53 tys. zł, nie zostało zrealizowane ze względu na błędne jego zakwalifikowanie do wydatków majątkowych (ostatecznie sfinansowano ze środków na wydatki bieżące). Z kolei sześć zadań na kwotę 5 409 tys. zł przeniesiono do realizacji na następny rok.

(akta kontroli str. 5784-5790, 6353-6357)

Kontrolą objęto jedenaście postępowań o udzielenie zamówienia publicznego, z tego, w trybach: podstawowym - dwa; przetargu nieograniczonego - pięć; z wolnej ręki - dwa, oraz dwa o wartości mniejszej niż 130 tys. zł netto. W wyniku tych postępowań poniesiono wydatki w łącznej kwocie 10 330,4 tys. zł.

Objęte kontrolą postępowania realizowane w trybach określonych w Pzp dotyczyły: zakupu licencji wyłącznej na grę „WARSAW” - zamówienie z wolnej ręki (4 340,0 tys. zł); kompletnego wykonania studia multimedialnego IPN - trzy postępowania, kolejno, w trybach: podstawowym (unieważnione); z wolnej ręki (unieważnione); przetarg nieograniczony (95,0 tys. zł); kompletnego wyposażenia nowego CPH w budynku przy ul. Marszałkowskiej 107 – dwa postępowania w trybie przetargu nieograniczonego (z tego jedno unieważnione) - 1 999,6 tys. zł, organizacji Kongresu Pamięci Narodowej – dwa postępowania w trybie przetargu nieograniczonego (z tego jedno unieważnione) – 3 351,0 tys. zł; prezentacji elementów immersyjnej multimedialnej wystawy „Szlaki Nadziei Odyseja Wolności” podczas zjazdu Platformy Europejskiej Pamięci i Sumienia – postępowanie w trybie podstawowym (306,4 tys. zł). Analiza tych zamówień wykazała, że w trzech z nich (każde zostało unieważnione) wartość zamówienia oszacowano niezgodnie z przepisami Pzp, co w przypadku dwóch z nich skutkowało zastosowaniem przez IPN przepisów dotyczących zamówienia publicznego o niższej wartości, o czym szerzej w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”.

Objęte kontrolą postępowania o wartości mniejszej niż 130 tys. zł netto dotyczyły: świadczenia usług kampanii digital 360 stopni dla zwiększenia ilości i jakości ruchu przychodzącego na stronę www.bnt.ipn.gov.pl oraz rozpowszechniania informacji na temat działalności BNT (104,6 tys. zł brutto), a także wykonania projektu wykonawczego aranżacji wnętrza lokalu CPH w budynku przy ul. Marszałkowskiej 107 w Warszawie (133,8 tys. zł brutto). Analiza dokumentacji dotyczącej wymienionych zamówień wykazała, że objęte kontrolą postępowania przeprowadzone zostały zgodnie z procedurami określonymi w uregulowaniach wewnętrznych IPN.

(akta kontroli str. 62-1092, 2180-2303)

Prezes IPN sprawował nadzór i kontrolę nad wykonywaniem wydatków budżetu państwa w części 13 – IPN poprzez analizowanie kwartalnych sprawozdań z wykonania budżetu oraz cykliczne spotkania z dyrektorami oddziałów i biur centrali.

(akta kontroli str. 5843)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

⁴⁰ Tj. M.in. z budowy Cmentarza Wojennego żołnierzy Narodowych Sił Zbrojnych w miejscowości Kamesznica, woj. śląskie (2 000 tys. zł). oraz zakup scenariusza serialu fabularnego poruszającego tematykę Służby Bezpieczeństwa MSW PRL (1 000 tys. zł).

1. Niegospodarnie wydatkowano w okresie od maja do grudnia 2023 r. środki w wysokości 7 725,6 tys. zł (tj. średnio 965,7 tys. zł miesięcznie) na najem pomieszczeń⁴¹ (wraz z kosztami eksploatacyjnym i za media) w budynku przy ul. Marszałkowskiej 107 w Warszawie z przeznaczeniem na funkcjonowanie nowego CPH. Pomieszczenia te we wskazanym okresie nie były wykorzystywane do bieżącej działalności edukacyjnej, wystawienniczej lub wydawniczej IPN.

Umowę najmu pomieszczeń w budynku przy ul. Marszałkowskiej 107 w Warszawie zawarto 10 listopada 2022 r. Pomimo postanowień umowy zobowiązujących do opłacania czynszu wraz z kosztami eksploatacyjnymi od maja 2023 r. to do 10 kwietnia 2024 r.⁴² (tj. od ponad 11 m-cy) wynajmowane pomieszczenia nie były wykorzystywane do bieżącej działalności edukacyjnej, wystawienniczej i wydawniczej IPN. W pomieszczeniach tych w trakcie kontroli NIK trwały prace wykończeniowe i instalacyjne sprzętu multimedialnego. Do niegospodarnego wydatkowania środków przyczynił się nierzetelny sposób planowania i realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych⁴³. Pomimo, że ww. opłaty ponoszone były od maja 2023 r. to stosowne umowy na realizację dwóch przedsięwzięć mających kluczowe znaczenie dla funkcjonowania CPH, tj.. kompletne wyposażenie nowego CPH oraz kompletne wykonanie studia multimedialnego IPN zawarte zostały dopiero odpowiednio: 27 listopada 2023 r. oraz 5 grudnia 2023 r. Na te opóźnienia wpływ miały działania dotyczące nieuzasadnionej zwłoki w zawarciu umowy na wykonanie projektu wykonawczego aranżacji wewnątrz nowego CPH, nierzetelnego ustalenia wartości zamówienia na kompletne wykonanie studia multimedialnego IPN⁴⁴ oraz niezapewnienie odpowiedniego poziomu środków finansowych na dwa ww. przedsięwzięcia⁴⁵.

(akta kontroli str. 1327-1350, 1702-1729, 2180-2303, 2347-3217, 3226-3757, 7931-79347978-7981, 7984-7987, 7886-7906, 7988-7989, 7993-7996, 8014-8015, 8020-8038, 8058-8059, 8074-8082, 8094-8097)

Dyrektor Generalna zeznała, że umowa najmu na CPH została zawarta na 10 lat. Ponad roczne negocjacje z wynajmującym pozwoliły na wynegocjowanie w ostatnich dwóch latach trwania umowy znaczącej obniżki czynszu. Dodała, że sprawa płacenia czynszu od 1 maja 2023 r. nie determinowała jej do wzmożonej kontroli nad prawidłowością realizowania przedsięwzięcia polegającego na kompletnym wyposażeniu nowego CPH, ponieważ stan oczekiwany w negocjacjach został osiągnięty.

(akta kontroli str. 4675-4685)

NIK wskazuje, że opłacanie miesięcznego czynszu sięgającego ponad 900 tys. zł powinno determinować instytucję publiczną do planowania i realizacji tego przedsięwzięcia z zachowaniem zasad oszczędności, nie narażając jednostki na ponoszenie takich obciążeń finansowych na nieużytkowane pomieszczenia przez prawie rok.

2. W wyniku nienależytego zarządzania środkami publicznymi oraz nienależytego sprawowania nadzoru nad realizacją kluczowych przedsięwzięć inwestycyjnych związanych z utworzeniem nowego CPH w budynku przy ul. Marszałkowskiej 107 dopuszczono do:

⁴¹ Pomieszczenia o powierzchni 1 148,5 m².

⁴² Na dzień zakończenia kontroli NIK.

⁴³ W szczególności: w styczniu 2023 r. przeprowadzono rozeznanie cen rynkowych i dokonano (18 stycznia 2023 r.) wyboru wykonawcy projektu aranżacyjnego i wykonawczego pomieszczeń w budynku CPH, jednak umowę zawarto po 49 dniach, tj. 8 marca 2023 r. Dokumentację projektową odebrano, bez uwag, 5 kwietnia 2023 r. Natomiast postępowanie na kompletne wyposażenie nowego CPH zostało wszczęte 93 dni od tej daty (tj. dopiero 7 lipca 2023 r.), pomimo, że od dwóch miesięcy płacono miesięczny czynsz w wysokości ponad 900 tys. zł.

⁴⁴ Szerzej opisane w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości” nr 9.

⁴⁵ J.w.

- wydatkowania środków z naruszeniem postanowień umowy na kwotę 370 tys. zł na zakup sprzętu multimedialnego (trzech kapsuł multimedialnych) na potrzeby wyposażenia nowego CPH, pomimo że nie został on dostarczony przez wykonawcę oraz dokonania niezgodnego ze stanem faktycznym potwierdzenia jego odbioru (poświadczono tym samym nieprawdę). Udzielenie wykonawcy swoistej „przedpłaty” wynagrodzenia za niedostarczony sprzęt było sprzeczne z postanowieniami umowy, która nie przewidywała takiego trybu płatności oraz naruszało przepisy art. 44 ust. 3 upf. Do dnia zakończenia czynności kontrolnych⁴⁶ sprzęt nie został dostarczony do IPN a wskazany przez IPN szacowany termin jego dostawy (realizowanej transportem morskim z Tajwanu), jak wskazała w wyjaśnieniach Dyrektor Generalna, przewidziano na kwiecień 2024 r. W imieniu Prezesa IPN w złożonych wyjaśnieniach⁴⁷ Dyrektor Generalna podała, że *kapsuły zostały dostarczone 11 kwietnia 2024 r. do portu w Gdańsku i oczekują na odprawę celną zaplanowaną na 16 kwietnia 2024 r. Ponadto, zgodnie z wyjaśnieniami przedstawionymi przez wykonawcę, opóźnienie w dostawie wynikało z nieprzewidzianych okoliczności nadzwyczajnych, tj. konfliktu zbrojnego na Morzu Czerwonym*”.

(akta kontroli str. 2888-2899, 3226-3274, 3294-3334, 3378-3442, 4650-4657, 4675-4685, 7886-7906, 7909-7920, 7943-7945, 7967-7977, 7997-8000, 9201-9204, 9304-9309)

Ustalono, że 4 marca 2023 r. w żadnym z wynajmowanych przez IPN pomieszczeń na funkcjonowanie nowego CPH, nie znajdowały się kapsuły multimedialne, których dostawę trzech sztuk⁴⁸, wraz z montażem i podłączeniem na miejscu, potwierdzono w protokole odbioru z 20 grudnia 2023 r. (ze strony IPN potwierdzenia odbioru dokonał Kierownik Samodzielnej Sekcji Projektów Aranżacyjnych Biura Przystanków Historia⁴⁹). Dyrektor Biura Przystanków Historia⁵⁰ zeznał, że ze względu na duży zakres obowiązków dla realizacji projektu, zatrudnił pracownika, który został kierownikiem tego projektu (samodzielnej sekcji) i był w całości odpowiedzialny za jego realizację (reprezentując w tym zakresie BPH i Dyrektora).

Kierownik Projektów Aranżacyjnych BPH odpowiedzialny za realizację nowego CPH pierwotnie oświadczył, że kapsuły te przekazane zostały do serwisu, przedkładając protokół przekazania sporządzony 28 grudnia 2023 r. Wynikało z niego, że przyczyną wydania wykonawcy kapsuł były stwierdzone w trakcie ich testowania usterki, których nie można było usunąć na miejscu montażu. Złożone przez ww. pracownika IPN oświadczenie o ich przekazaniu do serwisu było niezgodne ze stanem faktycznym. Ustalono, że trzy kapsuły multimedialne nie zostały dostarczone do IPN do zakończenia czynności kontrolnych NIK⁵¹. Po ujawnieniu braku tych kapsuł Kierownik Projektów Aranżacyjnych BPH zeznał, że faktycznie tych kapsuł nie było i nie przeprowadzono też ich testów, a gotowy protokół o przekazaniu do serwisu otrzymał on od wykonawcy, który sporządził go na jego prośbę. Zeznał również, że poprosił wykonawcę o jego sporządzenie aby zabezpieczyć interes IPN w związku z tym, że kapsuły nie zostały dostarczone i zamontowane. Zeznał także, że jego działanie (potwierdzające w protokole odbioru dostarczenie tych kapsuł) wynikało z faktu, że IPN posiadał środki finansowe do wykorzystania do końca roku i chciał jak najszybciej zrealizować umowę, doprowadzając do otwarcia

⁴⁶ Tj. 10 kwietnia 2024 r.

⁴⁷ Wyjaśnienia złożone 15 kwietnia 2024 r.

⁴⁸ Cena jednej kapsuły wyniosła 123,3 tys. zł.

⁴⁹ Dalej: Kierownik Projektów Aranżacyjnych BPH.

⁵⁰ Dalej: BPH.

⁵¹ Na okoliczność zasygnalizowania podjęcia przez NIK przeprowadzenia oględzin w miejscu przekazania kapsuł do serwisu przedłożono dokumenty o faktycznym miejscu znajdowania się tych kapsuł (tj. na statku w ramach ich transportu morskiego z Tajwanu), potwierdzając niedostarczenie do IPN tych kapsuł.

nowego CPH. Dodał przy tym, że konsekwencją niepotwierdzenia przez niego w protokole odbioru dostarczenia kapsuł multimedialnych byłoby późniejsze otwarcie nowego CPH i dalsze ponoszenie kosztów najmu bez faktycznego użytkowania pomieszczeń. Zeznał również, że *o niedostarczeniu tych kapsuł nie poinformował Dyrektor Generalnej IPN ponieważ wiedział, że IPN płaci czynsz, a CPH nie jest otwarty*. Dyrektor Generalna zeznała, że 22 stycznia 2024 r. dowiedziała się z protokołu spisu wyposażenia nowego CPH sporządzonego przez zespół spisowy IPN o braku kapsuł multimedialnych. Z zeznań zarówno Głównej Księgowej IPN, Dyrektora BPH i Naczelnika CPH wynika, że każdy z nich w ramach wykonywania kontroli zarządczej (w tym kontroli wstępnej operacji⁵², kontroli merytorycznej dostaw sprzętu i wyposażenia) opierał się na protokole odbioru przygotowanym przez Kierownika Projektów Aranżacyjnych BPH, zeznając, że nie byli świadomi faktu niedostarczenia kapsuł.

(akta kontroli str. 1093-1173, 2888-2899, 3054-3092, 3293-3303, 3274, 3226-3233, 3243-3271, 3378-3442, 7854-7881, 7886-7906, 7943-7945, 7963-7977, 7978-7981, 7988-7989, 7909-7920, 7997-8000, 8058-8085, 8092-8093, 4675-4685, 9201-9204)

- wydatkowania środków w kwocie 641 tys. zł na zakup wyposażenia (w tym m.in. zabudowy meblowej) wraz z montażem i podłączeniem z przeznaczeniem na wyposażenie nowego CPH oraz dokonania jego nierzetelnego odbioru, pomimo że wyposażenie to nie zostało zamontowane i podłączone. Z protokołu odbioru z 20 grudnia 2023 r. wynikało, że wyposażenie zostało dostarczone wraz ze zrealizowaniem usługi montażu i podłączenia, co było niezgodne ze stanem faktycznym. Wyposażenia tego ani nie zamontowano ani nie podłączono (o czym również świadczy nieprzyjęcie tego wyposażenia na stan ewidencyjny majątku IPN), pomimo to wykonawcy wypłacono wynagrodzenie za jego dostarczenie. W dniu 28 grudnia 2023 r. IPN dokonał wydatku w kwocie 1 999,6 tys. zł⁵³ (w tym 641 tys. zł za ww. niezamontowane wyposażenie) tytułem zapłaty za fakturę⁵⁴ za dostawę kompletnego wyposażenia nowego CPH. Zapłata faktury została poprzedzona jej sprawdzeniem pod względem merytorycznym w zakresie wymienionego w niej wyposażenia przez Naczelnika Centralnego Przystanku Historia w BPH. Poświadczył on zgodność wyposażenia ujętego w wystawionej fakturze z protokołem odbioru z 20 grudnia 2023 r.⁵⁵ Zeznał, że dokonał tego sprawdzenia na podstawie przedstawionego przez Kierownika Projektów Aranżacyjnych BPH ww. protokołu odbioru, a nikt go nie poprosił o sprawdzenie zgodności opisu na fakturze potwierdzającego prawidłowe wykonanie umowy ze stanem faktycznym. Dodał także, że został poproszony o podpisanie opisu merytorycznego na fakturze przed końcem roku celem wydatkowania środków. Ponadto zeznał, że zapytał Kierownika Projektów Aranżacyjnych BPH albo pracowników sekretariatu BPH o podstawę podpisania opisu na fakturze - został mu przedstawiony protokół odbioru.

Główny specjalista Biura Administracyjno-Gospodarczego zeznała, że 22 stycznia 2024 r. zespół spisowy udał się do pomieszczeń na ul. Marszałkowskiej 107 aby *zweryfikować stan rzeczywisty, tj. zidentyfikować składniki majątkowe przed ich przyjęciem na ewidencję. W trakcie tych czynności cały czas trwały prace montażowe i były tam przedmioty w kartonach ale na podstawie tego nie można było stwierdzić – zidentyfikować jakie*

⁵² O której mowa w art. 54 ust. 1 pkt 3 i ust. 3 ufp.

⁵³ Łączna wartość zamówienia wyniosła 2 820,4 tys. zł., z tego do końca 2023 r. zapłacono 1 996,6 tys. zł a pozostałą kwotę za kolejny asortyment wyposażenia przewidziano do zapłaty z ostatecznym odbiorem końcowym przewidzianym na 28 lutego 2024 r.

⁵⁴ Nr 2023/12/M1/000000009 z 20 grudnia 2023 r.

⁵⁵ We wskazanym protokole Kierownik Projektów Aranżacyjnych BPH potwierdził odbiór, bez uwag, przedmiotów i usług objętych ww. fakturą.

to przedmioty. Dodała także, że z tego spisu sporządzony został protokół z 22 stycznia 2024 r., w którym zweryfikowano stan rzeczywisty ze stanem określonym w protokole odbioru z 20 grudnia 2023 r. Wskazała, że na tym protokole podpisał się cały zespół i przedstawiciele wykonawcy, oraz że protokół ten odzwierciedlał stan rzeczywisty. Na jego podstawie wystawiono jedynie siedem OT składników majątkowych o łącznej wartości 347,1 tys. zł, które były kompletne i zdadne do użytkowania. Ustalono, że zapisy tego protokołu potwierdzają treść złożonych zeznań.

Główna Księgowa zeznała, że za stwierdzenie stanu faktycznego była odpowiedzialna odpowiednia komórka merytoryczna (tj. BPH). Dodała, że przedłożona do zapłaty dokumentacja nie budziła jej zastrzeżeń. Zeznała również, że w 2023 r. kontaktowała się z Kierownikiem Projektów Aranzacyjnych BPH po podpisaniu umowy i została poinformowana, że umowa w 2023 r. będzie zrealizowana prawdopodobnie do wysokości w niej wskazanej za ten rok.

(akta kontroli str.2883- 3054-3055, 3279-3334, 3226-3233, 3420-3442, 7854-7874, 7879-7880, 7909-7920, 7943-7945, 7963-7966, 9201-9204)

- niezetelnego odbioru 27 grudnia 2023 r. usługi polegającej na sprawowaniu nadzoru autorskiego nad realizacją przedsięwzięcia dotyczącego aranżacji nowego CPH, pomimo że do końca 2023 r. przedsięwzięcie to nie zostało zakończone a wykonawcy wypłacono wynagrodzenie w kwocie 11,1 tys. zł. Dokonano bowiem bez zastrzeżeń odbioru usługi nadzoru autorskiego, co zostało potwierdzone w protokole odbiorczo-zdawczym. W § 9 ust. 3 umowy z 8 marca 2023 r. postanowiono, że wykonawca w ramach nadzoru zobowiązany jest: pełnić nadzór podczas wykonywania aranżacji w zakresie kontroli zgodności jej wykonywania z zatwierdzonym projektem oraz uzgadniania z osobą reprezentującą zamawiającego lub koordynatorem projektu możliwości wprowadzenia rozwiązań zamiennych w stosunku do przewidzianych w projekcie, jeśli konieczność wprowadzenia takich zmian ujawni się w toku jego realizacji; a także uczestniczyć w końcowym odbiorze wykonanej aranżacji oraz potwierdzić swym podpisem w protokole końcowego odbioru aranżacji jej zgodność z zatwierdzonym projektem.

Dyrektor BPH zeznał, że dokonano bez zastrzeżeń odbioru usługi nadzoru autorskiego w protokole odbiorczo-zdawczym, ponieważ wyposażenie dostarczone od 1 stycznia 2024 r. do 27 lutego 2024 r. miało charakter standardowy (m.in. krzesła) i w żaden sposób nie wpływało to na odebranie w grudniu prac aranżacyjnych. Odnosząc się do kwestii niezamontowania do 22 stycznia 2024 r. części wyposażenia (zabudowy meblowej) na łączną kwotę 641 tys. zł oraz niedostarczenia kapsułów na łączną kwotę 370 tys. zł zeznał, że nie wie dlaczego pracownik merytoryczny odpowiedzialny za realizację projektu CPH poświadczył w ten sposób odbiór sprzętu i prac.

(akta kontroli str. 1093-1173, 2920-2937, 2959-2975, 3143-3148, 3153-3217, 7879-7880, 7854-7874, 7886-7906, 7909-7920, 7963-7966, 7997-8000, 8058-8085, 8092-8093, 9201-9204)

Stwierdzone nieprawidłowości polegające na nadmiarze kompetencji jednego pracownika IPN odpowiedzialnego za całość realizacji przedsięwzięcia dotyczącego utworzenia nowego CPH i braku nadzoru w tym zakresie stanowią zdefiniowane przez NIK mechanizmy korupcjogenne⁵⁶. Powyższe nieprawidłowości świadczą ponadto o tym, że w IPN nie zapewniono skutecznego i adekwatnego systemu kontroli zarządczej w obszarze

⁵⁶ NIK definiuje mechanizmy korupcjogenne, jako takie nieprawidłowości w funkcjonowaniu instytucji publicznych, które powodują lub zwiększają ryzyko wystąpienia zachowań korupcyjnych, lub też utrudniają ich wykrycie. Ustalenie, że w działalności kontrolowanej instytucji występują mechanizmy korupcjogenne oznacza, że w instytucji tej istnieje ryzyko wystąpienia korupcji w przyszłości.

planowania i realizacji ww. przedsięwzięcia, określonego w art. 68 ufp, do której zapewnienia na podstawie art. 69 ust.1 pkt 2 ufp zobowiązany był Prezes IPN.
(akta kontroli str. 8720-9185, 9195, 9303)

3. Zlecono świadczenie usługi ochrony osób i mienia na łączną kwotę 31,2 tys. zł osobom które nie były uprawnione do używania i wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej w myśl przepisów art. 2 ust. 1 i ust. 2 ustawy o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej. Nie były one pracownikami ochrony w rozumieniu przepisów ustawy o ochronie osób i mienia oraz nie posiadały koncesji na wykonywanie działalności gospodarczej w zakresie usług ochrony osób i mienia. Ze względu na fakt, że IPN nie podjął rzetelnych działań celem objęcia Prezesa IPN lub pracowników IPN ochroną wynikającą z przepisów ustawy o Służbie Ochrony Państwa⁵⁷, w ocenie NIK poniesienie tych wydatków było niegospodarne.

IPN wydatkował 31,2 tys. zł z tytułu realizacji przez dwie osoby fizyczne łącznie dziewięciu umów zlecenia, na podstawie których zleceniobiorca, każdorazowo zobowiązał się do wykonania, zarówno w Polsce jak i za granicą, czynności polegających na „zapewnieniu ochrony fizycznej osób i mienia”. Treść umów nie zawierała żadnych innych postanowień co do ich szczegółowego zakresu, za wyjątkiem okresu oraz miejsca ich świadczenia. Z wyjaśnień Zastępcy Dyrektora Biura Ochrony⁵⁸ oraz Dyrektora Biura Współpracy Międzynarodowej⁵⁹ wynikało jednak, że każda z tych umów realizowana była przez kwalifikowanego pracownika ochrony fizycznej i obejmowała m.in. następujące czynności: stosownie do oceny sytuacji, reagowanie w przypadku wystąpienia zdarzeń o charakterze kryminalnym i terrorystycznym, wezwanie osób do opuszczenia obszaru lub obiektu w przypadku stwierdzenia braku uprawnień do przebywania na terenie chronionego obszaru lub obiektu albo stwierdzenia zakłócania porządku; ujęcia osób stwarzających w sposób oczywisty bezpośrednie zagrożenie życia lub zdrowia ludzkiego, a także chronionego mienia, w celu niezwłocznego oddania tych osób Policji; użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego, zgodnie z ustawą o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej; natychmiastową ewakuację osób ochraniających z bezpośredniej strefy zagrożenia.

(akta kontroli str. 4167-4627, 7829-7838, 7875-7878, 7951-7952, 7958-7959, 7956, 9186-9193, 9201-9204)

W przypadku świadczenia usług poza granicami kraju, Dyrektor BWM każdorazowo wnioskowała do Komendanta Wojewódzkiego Policji w Gdańsku o wyrażenie zgody na wywóz, przez zleceniobiorcę wskazanego każdorazowo imiennie i w związku z planowanym uczestnictwem tej osoby w delegacji IPN, broni z terytorium Polski w związku z koniecznością zapewnienia bezpieczeństwa delegacji. Komendant Komendy Wojewódzkiej Policji w Gdańsku wydał zgody na wywóz broni wraz z amunicją oraz w odniesieniu do wywozu broni do jednego z krajów Unii Europejskiej, wskazał, że może to nastąpić na podstawie Europejskiej Karty Broni, którą posiadał zleceniobiorca.

(akta kontroli str.4293-4319, 4338-4384)

NIK wskazuje, że wymienione czynności znajdują się w zakresie uprawnień pracownika ochrony, określonym w ustawie o ochronie osób i mienia. W akcie tym ustawodawca zastrzegł, iż użycie i wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej odbywa się na zasadach określonych w odrębnej ustawie. Ta zaś określała zamknięty katalog podmiotów do tego uprawnionych, w tym. m.in. pracownika ochrony. Tym samym używanie lub wykorzystywanie tych

⁵⁷ Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Służbie Ochrony Państwa (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 325), dalej: ustawa o SOP.

⁵⁸ Dalej: BO.

⁵⁹ Dalej: BWM.

środków lub broni w sposób uprawniony możliwe było tylko w związku z posiadaniem odpowiedniej koncesji.

Dyrektor BO, uzupełniająco wyjaśnił, że zleceniobiorca nie był zobowiązany do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i ich nie realizował. Dodał (sprzecznie z wcześniej złożonymi wyjaśnieniami), że usługi obejmowały podstawowe procedury o charakterze porządkowym i nie dotyczyły realizacji czynności, o których mowa w ww. ustawie. Wyraził stanowisko, że zleceniobiorca był zobowiązany do podjęcia działań zapewniających bezpieczeństwo kierownictwa IPN w aspekcie odnoszącym się do działań organizacyjnych, koordynacyjnych i wspierających. Ponadto wskazał, że umowy zostały zawarte z osobami fizycznymi nieprowadzącymi działalności gospodarczej, co w ocenie IPN wyłącza stosowanie przepisów ustawy o ochronie osób i mienia, w tym obowiązek posiadania koncesji.

(akta kontroli str. 4330-4332)

Powyższe wyjaśnienie, zdaniem NIK, nie zasługuje na uwzględnienie. Faktem jest, że ustawa o ochronie osób i mienia określa zasady prowadzenia działalności gospodarczej, której świadczeniobiorcy nie prowadzili. Należy jednak podkreślić, że zleceniobiorcy nie mieścili się w katalogu podmiotów uprawnionych do użycia środków przymusu bezpośredniego oraz broni wskazanym w ustawie o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej. Nie byli oni bowiem pracownikami ochrony.

Każdorazowo przed zawarciem umowy zlecenia sporządzany był wniosek zakupowy, w którym stwierdzano, że zapewnienie ochrony fizycznej osób i mienia wynika z przeprowadzonej analizy szacowania zagrożeń mogących wystąpić w związku z delegacją, a ochronę zapewni kwalifikowany pracownik ochrony fizycznej. Analizy te nie miały jednak formy pisemnej. Przedłożona korespondencja potwierdziła przeprowadzenie konsultacji z ambasadami i Ministerstwem Spraw Zagranicznych w zakresie przewożenia broni przez zleceniobiorców.

(akta kontroli str. 4254-4256, 4259-4292, 4357-4390, 7928-7929, 7935-7934, 7951-7952, 7958-7959, 8086-8087)

Z przepisów ustawy o SOP wynika, że minister właściwy do spraw wewnętrznych, może podjąć decyzję o objęciu ochroną SOP, innych osób (niż wprost wskazane w ustawie o SOP) ze względu na dobro państwa. Dyrektor BO wyjaśnił, że w 2023 r. Biuro Współpracy Międzynarodowej kontaktowało się w tej sprawie telefonicznie, w trybie roboczym, z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji. Stwierdził, że niekompatybilność procedury pozyskania takiej ochrony z trybem organizacji wyjazdów krajowych i zagranicznych Prezesa IPN przesądziła o alternatywnym zastosowaniu usług o charakterze organizacyjno-porządkowym.

(akta kontroli str. 4257-4258)

4. Niezgodnie z zawartą umową wydatkowano środki w łącznej kwocie 3,1 tys. zł na pokrycie kosztów noclegów w hotelu osobie fizycznej (świadczącej dla IPN usługi ochrony osób i mienia na podstawie umowy zlecenia) towarzyszącej Prezesowi IPN podczas podróży służbowych zagranicznych (odbywanych w Izraelu i na Węgrzech), ponieważ umowa zlecenia nie przewidywała pokrycia tego rodzaju kosztów. Wydatki związane z noclegami podczas zagranicznych wyjazdów służbowych pracowników IPN do Budapesztu oraz do Izraela obejmowały również koszty noclegu, odpowiednio w kwocie: 1,3 tys. zł oraz 1,7 tys. zł osoby, która nie była pracownikiem IPN i wykonywała czynności w ramach umowy zlecenia na ochronę osób i mienia. Jednocześnie wydatek związany z wyjazdem do Budapesztu zakwalifikowany został jako podróż służbowa. Natomiast wydatek dot. wyjazdu do Izraela zakwalifikowany został do usług

pozostałych. Przy czym podstawą do takiego ujęcia było, w obydwu przypadkach, pismo Naczelnik Wydziału Kontaktów Międzynarodowych w BWM, z którego wynikało, że osoba korzystająca z noclegu świadczyła dla Prezesa IPN, podczas podróży służbowej wsparcie, odpowiednio: merytoryczne oraz logistyczne.

(akta kontroli str. 4628-4649, 7829-7838, 7988-7989)

Dyrektor Generalna IPN wyjaśniła, że wydatek w związku z podróżą do Budapesztu zakwalifikowano do podróży służbowych omyłkowo, na skutek braku informacji, że osoba której ten wydatek dotyczył nie jest pracownikiem IPN. Ponadto, Dyrektor BWM wyjaśniła, że ujęcie kosztów noclegu zleceniobiorcy podczas wyjazdu służbowego do Budapesztu w poczet wydatków IPN podyktowane zostało względami bezpieczeństwa oraz przesłankami organizacyjnymi i ekonomicznymi. Dodała, że przy organizacji delegacji najwyższego kierownictwa IPN wszystkie rezerwacje są realizowane w tym samym czasie i odpowiada za nie jedna komórka - w celu zagwarantowania, że cała delegacja ze względów bezpieczeństwa i logistycznych zakwaterowana zostanie w tym samym miejscu. Podkreśliła, że *opisana procedura miała jednak również wymierne zalety finansowe: realizacja zamówień grupowych pozwala uzyskiwać IPN warunki korzystniejsze niż klientowi indywidualnemu. W razie braku rezerwacji pokoju dla zleceniobiorcy, musiałby on dokonać jej na własną rękę, a dodatkowo poniósłby większe koszty, które IPN tak czy inaczej zobowiązany byłby mu zwrócić. Koszt ujęty w umowie zlecenia obejmował, zapewnienie ochrony fizycznej osób i mienia. Włączenie do niego kosztów noclegu mogłoby spowodować mniejszą kontrolę nad wydatkowaniem środków na ten cel.*

(akta kontroli str. 4334-4337, 4397-4401, 7854-7874)

Powyższe wyjaśnienia, zdaniem NIK nie zasługują na uwzględnienie, ponieważ kwestie pokrywania kosztów wyjazdów za granicę w celu świadczenia określonych usług wobec zleceniodawcy powinny zostać uwzględnione w umowie zlecenia.

5. W ramach wykorzystania nowych technologii do działalności edukacyjnej dokonano, w trybie zamówienia z wolnej ręki, zakupu licencji gry „Warsaw”⁶⁰ na 10 lat⁶¹ za 4 340,0 tys. zł bez rzetelnego udokumentowania i przeprowadzenia analizy jej wartości rynkowej. Nie dokonano rozeznania rynku w zakresie alternatywnych sposobów zaspokojenia potrzeb IPN. Oszacowano ich wartość na podstawie kosztów gier o zupełnie innym zaawansowaniu technologicznym. Tym samym nie gwarantowało to wydatkowania środków publicznych w sposób odpowiadający zasadom określonym w art. 44 ust. 3 pkt 1 ufp, nakazującym uzyskiwanie najlepszych efektów z danych nakładów oraz optymalny dobór metod i środków służących osiągnięciu założonych celów. Zastępca Dyrektora Biura Nowych Technologii⁶² wyjaśniła, że nie udokumentowano całego procesu zakupu ze względu na brak etapowania prac, ponieważ negocjowano cały zakres przedmiotu umowy.

Zastępca Dyrektora BNT wskazała, że alternatywne rozwiązanie byłoby nieekonomiczne. Nie potwierdziła jednak takiego poglądu udokumentowaną analizą. Z jej wyjaśnień wynikało natomiast, że ze względu na roczność budżetu IPN realizacja projektu rozłożonego na okres od trzech do czterech lat byłaby obciążona wysokim ryzykiem związanym z nieprzyznaniem środków na kontynuację już rozpoczętych prac. Wyjaśniła również, że jedynym rozsądnym rozwiązaniem był zakup gotowego produktu, który w krótkim czasie mógł zostać zaadaptowany w całości do potrzeb IPN, natomiast nie znaleziono na rynku gier rozwiązania alternatywnego dla gry „Warsaw”. Podkreśliła również, że kwota

⁶⁰ Dystrybuowanej przez IPN jako „Warsaw Rising – Miasto Bohaterów”.

⁶¹ Przesłanką do udzielenia zamówienia poprzez posłużenie się gotowym produktem w drodze nabycia wyłącznej licencji na czas określony był zbliżający się termin 79. rocznicy wybuchu Powstania Warszawskiego.

⁶² Dalej: BNT.

podana we wniosku zakupowym (tj. 3 540,0 tys. zł netto) zakładała dostosowanie gry do wymagań IPN. Ponadto dodała, że nie prowadzono rozeznania rynku ponieważ zarówno w Polsce jak i na terenie Unii Europejskiej jest wiele firm produkujących gry strategiczne oraz RPG⁶³. Zaznaczyła, że cała baza tych firm stanowiła zbiór potencjalnych wykonawców, którzy mogliby przedstawić swoją ofertę w ramach postępowania przetargowego.

Tym samym IPN nabył istniejący od 2019 roku na rynku produkt gamingowy, lecz zapłacił za jego modyfikację, przy czym właściciel gry dokonywał modyfikacji jeszcze przed złożeniem oferty. Modyfikacje polegały na dostosowaniu merytorycznym treści gry do potrzeb IPN. Potwierdziła to Zastępca Dyrektora BNT wyjaśniając, że wynegocjowana cena nie obejmowała rozbudowy gry, bowiem ze względu na znaczny wzrost kosztów udało się uzyskać warunki, które ostatecznie stanowiły ofertę złożoną przez właściciela gry. Dodała, że parametry gier komputerowych, ze względu na galopujący postęp technologiczny, dość szybko ulegają dezaktualizacji.

Ustalono, że wycena prac z tym związanych nie została w żaden sposób udokumentowana. Wartość wynagrodzenia, za którą zakupiono licencję gry „Warsaw” (tj. 4 340,0 tys. zł), była wyższa o 1 123,6 tys. zł od wartości oferty z 29 lipca 2022 r. przy takim samym zakresie przedmiotowym obydwu ofert⁶⁴. Tym samym dokonano zakupu licencji za kwotę wyższą niż wynikała z pierwotnej oferty.

(akta kontroli str. 62-226, 3766-4166, 5000-5052, 7829-7838, 7930, 7978-7981, 7984-7989, 8009-8012, 8060-8062)

Zastępca Dyrektora BNT wyjaśniła, że negocjacji podlegała oferta, która została przysłana w ramach negocjacji. Wcześniejsze oferty złożone w 2022 r. miały wyraz poglądowy i nie były deklaratywne.

(akta kontroli str. 3980-4010)

Z ogólnodostępnych statystyk graczy online na platformie Steam⁶⁵ wynika, że zainteresowanie graczy tą grą wykazuje tendencję spadkową (średnio dziennie gra kilku użytkowników tej platformy). Zastępca Dyrektora BNT wyjaśniła, że w związku z tendencją spadkową statystyk BNT planuje nadal prezentować projekt podczas targów branżowych, spotkań z młodzieżą, wydarzeń rocznicowych oraz poszerzyć dystrybucję o nowe platformy.

(akta kontroli str. 3776-3821, 3981-4010)

6. Przy wydatkowaniu środków na realizację działalności IPN stwierdzono przypadki naruszenia zasady racjonalnego gospodarowania środkami publicznymi określonymi w art. 44 ust. 3 ufp poprzez dokonywanie wydatków na łączną kwotę 384,0 tys. zł z przeznaczeniem na:

- wykonanie dedykowanego IPN kroju pisma (Memoria) za kwotę 120,0 tys. zł⁶⁶ służącego do skutecznej identyfikacji wizualnej IPN (na podstawie umowy o dzieło z 14 lutego 2023 r.)

Z-ca Biura Prezesa IPN wyjaśniła, że zlecenie wykonania dedykowanego kroju pisma (Memoria) było koniecznym i nieodłącznym elementem kompleksowej zmiany identyfikacji wizualnej IPN. Podkreśliła, że identyfikacja wizualna, w tak poważnym organie państwowym jest odzwierciedleniem merytorycznego, rzetelnego i godnego zaufania ośrodka naukowego, a krój pisma to jedno

⁶³ Z ang. role-playing game (RPG) - gra fabularna oparta na narracji, w której gracze (od jednego do kilku) wcielają się w role fikcyjnych postaci.

⁶⁴ Jako podstawę szacowania wartości zamówienia wskazano kwotę: 3 539,6 tys. zł, co obejmowało: pola eksploatacji: PC, mobile, komiks; zakres licencji obejmował: gra, dystrybucja gry, modyfikacja/ rozwój gry

⁶⁵ Gra jest wyłącznie udostępniona przez IPN na www. platformie służącej do cyfrowej dystrybucji gier i programów.

⁶⁶ Dot. faktur: nr 1042 INST PL z 8 marca 2023 r. w kwocie 30 tys. zł, nr 1043 INST PL z 17 marca 2023 r. w kwocie 40 tys. zł i nr 1044 INST PL z 24.04.2023 r. w kwocie 50 tys. zł.

z fundamentalnych narzędzi. Wskazała, że zaprojektowany specjalnie na potrzeby IPN szeryfowy krój Memoria znajduje zastosowanie m.in.: w logo IPN; projektach edukacyjnych, naukowych, publicystycznych, wydawniczych i graficznych czy kampaniach promocyjnych. Dodała również, że pracownicy IPN mają zainstalowaną nową czcionkę na komputerach i wykorzystują ją między innymi podczas sporządzania pism urzędowych.

(akta kontroli str. 8102-8129, 8244-8246)

NIK wskazuje, że szeroki zakres dostępnych krojów szeryfowych pisma (ozdobnych) znajduje się w ogólnodostępnym oprogramowaniu biurowym a zatem nie znajduje uzasadnienia konieczność posługiwania się przez IPN specjalnie dedykowanym krojem pisma dla zwiększenia identyfikacji wizualnej IPN.

- zakupu praw do nadania imienia nowej odmianie róży dziewiczej o nazwie hodowlanej „ROJmemo” na 10 lat (i nadaniu jej imienia „Victoria 1920”) za kwotę 34,4 tys. zł w ramach projektu edukacyjnego upamiętniającego wyzwolenie ziem polskich spod najazdu bolszewickiego w 1920 r. (na podstawie umowy z 15 grudnia 2023 r.).

Z-ca Dyrektora Biura Edukacji Narodowej wyjaśniła, że dzięki nabyciu praw możliwe będzie nadanie nowej odmianie róży imienia „Victoria 1920”, które będzie niosło ze sobą pożądany wydźwięk edukacyjny. Aby zapewnić projektowi praktyczne powodzenie, wybrano roślinę oferowaną przez najbardziej utytułowanego polskiego hodowcę nowych odmian róż. Podkreśliła, że wyhodowanie nowej odmiany róży jest działaniem czasochłonnym (trwającym około 8 lat) i związanym z ponoszeniem niemałych kosztów, co wpływa na wysokość honorariów, jakich hodowcy oczekują za sprzedaż prawa do nadania imienia nowej odmianie róży. Dodała, że hodowca oszacował koszt sprzedania praw do nadania imienia nowej odmianie róży, będącej jego dziełem autorskim i za taką kwotę nabyto te prawa. Wskazała również, że wizerunek i nazwa nowej odmiany róży „Victoria 1920” będą szeroko popularyzowane na różnego rodzaju polach m.in. w publikacjach, materiałach filmowych, plakatach, stronach internetowych, w mediach społecznościowych oraz przez publiczne wystawienie, a także pojawią się na okolicznościowych plakietkach i wpinkach, dystrybuowanych zwłaszcza podczas uroczystości rocznicowych.

(akta kontroli str. 8130-8147, 8255-8256)

NIK wskazuje, że ww. działanie nie zostało poprzedzone żadnymi analizami wskazującymi na skuteczność takiej formy promowania wydarzeń historycznych. Skoro w przestrzeni publicznej występuje już szereg odmian róż, którym nadano imiona lub nazwiska znanych i zasłużonych osób, to zasadne byłoby przeprowadzenie analiz oddziaływania inicjatyw z zakresu kultury ogrodniczej na efektywne upowszechnianie pamięci wydarzeń historycznych.

- produkcję instrukcji filmowych (tutoriali) do gier planszowych (na podstawie umowy z 14 lutego 2023 r.) za kwotę 50,0 tys. zł, w sytuacji gdy były one dostępne w wersji papierowej oraz jako tzw. samouczki w aplikacjach internetowych, a dodatkowo część z nich posiadała już instrukcje filmowe. Nie przeprowadzono także analiz w zakresie wymagań i oczekiwań graczy .

Z-ca Dyrektora Biura Edukacji Narodowej wyjaśniła, że planując produkcję instrukcji filmowych (tutoriali) do gier wzięto pod uwagę ułatwienie pierwszego kontaktu z grami IPN, gdyż *dzięki wideoinstrukcji przeciętny gracz może szybko wyrobić sobie zdanie dot. działania gry i stwierdzić, czy taki tytuł go interesuje a instrukcje papierowe są trudne w odbiorze*. Ponadto wskazała na standardy branżowe, *wideoinstrukcje są publikowane przez bardzo wiele wydawnictw*

komercyjnych z branży gier planszowych. Dodała, że nauczyciele sami zgłaszali się do nas z prośbą o stworzenie wideoinstrukcji gier planszowych.

(akta kontroli str. 8197-8213, 8239-8240)

NIK wskazuje, że trudno ocenić efektywność tych działań w odniesieniu do zainteresowania graczy takimi instrukcjami, skoro nie wskazano sposobu udostępnienia tych instrukcji. Z analiz materiałów zamieszczanych na platformy YouTube (ipntv), nie wynika aby takie wideoinstrukcje zostały zamieszczone, natomiast wg stanu na dzień zakończenia kontroli NIK, były dostępne instrukcje do gier opracowane w poprzednich latach.

- zorganizowanie w ramach Kongresu Pamięci Narodowej międzynarodowego turnieju piłkarskiego pod nazwą "IPN TROPHY" w Warszawie w dniach 14 – 15 kwietnia 2023 r. dla drużyn rocznika 2012 na kwotę 147,6 tys. zł. Sfinansowano zatem działania związane ze zmaganiem sportowymi młodzieży, które nie dotyczyły bezpośrednio ustawowej misji edukacyjnej IPN w zakresie upowszechniania najnowszej historii Polski.
- Naczelnik Centralnego Przystanku Historia BHP wyjaśnił, że zdecydowano się zorganizować turniej piłki nożnej bezpośrednio korespondujący z Kongresem Pamięci Narodowej dla drużyn z pięciu krajów z łączną liczbą uczestników zmagania w liczbie 200. Podkreślił, że turniej miał być punktem wyjścia do zapoznania młodych piłkarzy z najnowszą historią Polski aby, przyczynić się nie tylko do rozwoju sportowego uczestników, ale również zainteresować ich historią Ojczyzny, co miało pozwolić zrozumieć niektóre wydarzenia z przeszłości i zachęcić do zgłębiania wiedzy historycznej w przyszłości. Dodał, że każdy uczestnik turnieju wziął udział w zajęciach edukacyjnych, obejrzał liczne wystawy, zapoznał się z nowymi technologiami służącymi pogłębianiu wiedzy z zakresu historii, miał możliwość samodzielnego wykonania pamiątkowych odznak, mógł zapoznać się z ofertą czytelnictwa, w tym z szeregiem komiksów.

(akta kontroli str. 8148-8159, 8234-8235)

NIK wskazuje, że do zapoznania młodych osób z najnowszą historią Polski w ramach Kongresu Pamięci Narodowej wystarczające było ich uczestnictwo w szeregu inicjatyw organizowanych w trakcie tego Kongresu, takich jak zajęcia edukacyjne, liczne wystawy, nowe technologie, pamiątkowe odznaki oraz oferta czytelnictwa (w tym komiksy).

- zlecenie stacji telewizyjnej o niskiej oglądalności (nieprzekraczającej 0,5% udziału widowni w rynku) usługi emisji programu specjalnego „Republika Historii” (emisja pięciu odcinków w okresie 1 – 7 grudnia 2023 r.), na które wydatkowano łącznie 32,0 tys. zł w ramach prowadzonej edukacji historycznej. Powyższe działanie nie gwarantowało szerokiego dotarcia do osób z przekazem edukacyjnym wynikającym z audycji.

Dyrektor Biura Rzecznika Prasowego IPN wyjaśnił, że zlecenie emisji pięciu 8-minutowych odcinków programu specjalnego „Republika Historii” w stacji telewizyjnej było realizacją działań w zakresie edukacji historycznej i za pomocą różnych narzędzi dystrybucji treści (w tym telewizji, której oddziaływanie na odbiorcę jest skuteczne, nawet jeżeli ma mierzalnie niewielką oglądalność). Dodał, że współpraca z tą stacją telewizyjną była pilotażowym działaniem, mającym również na celu znalezienie nadawcy, który w kwotach niższych niż zaproponowana przez główne stacje telewizyjne dystrybuowałby edukacyjne treści przygotowane przez pracowników IPN.

(akta kontroli str. 7854-7874, 7886-7906, 7909-7920, 7931-7934, 8160-8196, 8258)

NIK wskazuje, że zgodnie z uzasadnieniem wniosku zakupowego zasięg tej telewizji oraz jej grupa docelowa miała pozwolić na dotarcie z przekazem historycznym do jak największego grona odbiorców. Tym samym zamierzono dotrzeć z przekazem historycznym do jak największej grupy docelowej odbiorców (bez wskazania profilu tego odbiorcy), co z założenia było działaniem nieskutecznym, zważywszy na niski udział tej stacji w widowni telewizyjnej. Z danych statystycznych na kanale YouTube, na którym umieszczono audycje wynika, że na dzień zakończenia kontroli NIK średnia liczba wyświetleń tych audycji nie przekroczyła 1000.

7. Nie zachowano należytej staranności przy wykorzystywaniu i publikowaniu utworów fotograficznych (zdjęć) w portalach internetowych zarządzanych przez IPN, co skutkowało dwukrotnie naruszeniem praw autorskich poprzez bezprawną publikację przez IPN w serwisie internetowym biogramy.ipn.gov.pl oraz polskiemiesiace.ipn.gov.pl utworu fotograficznego w formie cyfrowej zarejestrowanego w bazie FORUM z jednoczesnym pominięciem oznaczenia twórcy opublikowanego w ten sposób utworu. W efekcie spowodowało to konieczność zawarcia stosownych ugód z 3 kwietnia i 18 września 2023 r. podmiotem posiadającym prawa autorskie do tych zdjęć i wypłacenia mu 4,0 tys. zł za wykorzystanie zdjęć (wypłaty dokonano 20 kwietnia i 29 września 2023 r.).

(akta kontroli str. 8241-8252)

Z-ca Biura Prezesa IPN wyjaśniła, że wykorzystane zdjęcia zostały przekazane do publikacji przez współtwórców portali tematycznych o charakterze edukacyjnym a w wyniku kwerend internetowych IPN nie pozyskano informacji o prawach autorskich do tych fotografii. Dodała, że ta sprawa nie miała charakteru intencjonalnego a do wykorzystania materiału ilustracyjnego na niekomercyjnych stronach o charakterze edukacyjnym doszło w dobrej wierze, bez wiedzy o naruszeniu praw.

(akta kontroli str. 8253-8303)

8. Brak należytego nadzoru nad wykorzystaniem dotacji celowej udzielonej Muzeum na realizację zadania inwestycyjnego^[2]. Muzeum w październiku oraz grudniu 2023 r. wydatkowało środki z dotacji w łącznej kwocie 1 410,8 tys. zł na roboty budowlane, które prowadzone były w okresie od 20 lipca do 23 listopada 2023 r., tj. przed wydaniem przez organ architektoniczno-budowlany pozwolenia na budowę. IPN przekazując wg harmonogramu transze środków na realizację tego zadania, nierzetelnie weryfikował prawidłowość jego realizacji z przepisami prawa (w tym ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane^[3]). Takie działanie naruszało przepisy art. 175 ust. 1 pkt 2 i 3 oraz ust. 2 ufp

(akta kontroli str. 5336-5754, 7826-7827, 7839-7841)

Dyrektor Generalna wyjaśniła, że prace wykonane w okresie od 20 lipca 2023 r. do czasu uzyskania pozwolenia na budowę (tj. do 19 grudnia 2023 r.) i rozliczone w ramach dotacji w 2023 r. nie wymagały uzyskania decyzji o pozwoleniu na budowę. Wskazał, że ich wykonanie leżało w dobrym interesie inwestora, który miał na celu osiągnięcie sprawnego przebiegu realizacji inwestycji i jego zakończenie w terminie określonym w umowie. Podkreśliła, że zgodnie z art. 29 ust. 4 pkt 2 i pkt. 3 lit. d Prawa budowlanego uzyskanie decyzji o pozwoleniu na budowę albo dokonanie zgłoszenia nie wymagają m.in. roboty polegające na remoncie budynków, których budowa wymaga uzyskania decyzji o pozwoleniu na budowę, z wyłączeniem przebudowy w zakresie przegród zewnętrznych oraz

^[2]„Budowa, przebudowa, rozbudowa, rewaloryzacja oraz zmiana sposobu użytkowania budynków zlokalizowanych na terenie byłego Aresztu Śledczego wraz z zagospodarowaniem terenu i infrastrukturą techniczną w Warszawie przy ul. Rakowieckiej 37 na budynek administracyjno-biurowy Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL (w organizacji)”,

^[3] j.t. Dz.U. z 2023 r. poz. 682 ze zm.

elementów konstrukcyjnych. Wg niej taki właśnie charakter miały roboty realizowane w ramach ww. dotacji a pozostały zakres prac adaptacyjnych będzie realizowany na podstawie decyzji Nr 271/B/2023 z 19 grudnia 2023 r. Na potwierdzenie prowadzonych w obiekcie prac demontażowych i przygotowawczych przedłożyła raport nr 2 Inwestora zastępczego zawierający informacje o typie i charakterze prowadzonych robót.

(akta kontroli str. 5755-5778)

NIK nie podziela zaprezentowanej argumentacji, gdyż pozwolenie na budowę dotyczy całego zamierzenia budowlanego i zgodnie z informacją Burmistrza Dzielnicy Mokotów Miasta Stołecznego Warszawy (jako organu architektoniczno-budowlanego) roboty budowlane⁶⁷ wyszczególnione w fakturach przedłożonych przez Muzeum były objęte projektem zagospodarowania terenu i projektem architektoniczno-budowlanego zatwierdzonym decyzją nr 271/B/2023 z 19 grudnia 2023 r. Tym samym, stosownie do art. 28 ust. 1 ustawy Prawo budowlane, te roboty budowlane można było rozpocząć jedynie na podstawie decyzji o pozwoleniu na budowę.

9. W trzech postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego realizowanych w trybie podstawowym, tj.: dwóch, których przedmiotem było kompletne wykonanie studia multimedialnego IPN w najmowanych przez IPN pomieszczeniach w budynku przy ul. Marszałkowskiej 107 w Warszawie oraz jednego: kompletne wyposażenie nowego CPH, nierzetelnie dokonano ustalenia wartości tych zamówień publicznych.

Pomimo posiadania wyceny na wykonanie studia multimedialnego, dokonanej przez podmiot zewnętrzny na kwotę od 950 tys. zł do 990 tys. zł (tj. w wartości przekraczającej próg unijny) IPN określił szacunkową wartość zamówienia na kwotę znacząco niższą (wynoszącą 406,5 tys. zł), co skutkowało przeprowadzeniem postępowań przetargowych w trybie podstawowym poniżej progów unijnych. Tym samym wartość zamówienia ustalona została bez dochowania należytej staranności, tj. niezgodnie z przepisami art. 28 Pzp. Postępowanie zostało unieważnione na podstawie art. 255 pkt 1 Pzp w związku z niezłożeniem żadnej oferty. W kolejnym postępowaniu o udzielenie tego zamówienia, przeprowadzonym w trybie zamówienia z wolnej ręki, jego wartość ustalona została analogicznie (a więc ponownie poniżej progu unijnego), pomimo dysponowania wyceną tego zamówienia. Działanie to znalazło konsekwencje w unieważnieniu również tego postępowania ze względu na nieskutecznie przeprowadzone negocjacje z dostawcą, które nie doprowadziły do zawarcia umowy. Finalnie umowa na realizację tego zamówienia zawarta została 27 listopada 2023 r. po przeprowadzeniu postępowania w trybie przetargu nieograniczonego powyżej progów unijnych w oparciu o ustalenie wartości zamówienia na podstawie wartości zamówienia wcześniej unieważnionego.

Z kolei w zamówieniu na kompletne wykonanie nowego CPH, pomimo posiadania kosztorysu inwestorskiego opiewającego na kwotę 1 971,4 tys. zł, IPN ustalił wartość zamówienia na kwotę 1 626,0 tys. zł. Tym samym wartość zamówienia ustalona została bez dochowania należytej staranności, tj. niezgodnie z przepisami art. 28 Pzp. Przeprowadzone postępowanie powyżej progów unijnych zostało unieważnione na podstawie art. 255 pkt 1 Pzp, ponieważ cena złożonej oferty przewyższała kwotę, którą zamawiający zamierzał przeznaczyć na sfinansowanie zamówienia.

⁶⁷ Polegające m.in.: na wykonaniu izolacji poziomej wodoszczelnej ścian fundamentowych metodą iniekcyjną, wykonaniu izolacji pionowych zewnętrznych ścian fundamentowych, na rozbiórce warstw pod posadzkowych (w tym posadzek na piętach) I i II piętra, na wykonaniu rozbiórek dobudówek istniejącego budynku, na osuszeniu i odgrzybieniu ścian czy zlikwidowaniu wejścia do piwnicy od strony północnej, przebudowa wejścia do piwnicy od strony południowej, wyremontowanie wejścia do piwnicy od strony wschodniej, na remoncie wejścia od strony wschodniej.

(akta kontroli str. 135-618, 1327-1350, 1174-1350, 1702-1729, 2180-2303, 3443-3444, 3473, 3548-3549, 3590-3592, 3633-3658, 3712-3757, 7854-7874, 7886-7906, 7909-7920, 7931-7934, 7997-8004, 8094-8097)

Dyrektor Biura Rzecznika Prezesa IPN wyjaśnił, że w przypadku pierwszego zamówienia szacunkowa jego wartość ustalona została we wniosku zakupowym na kwotę 406,5 tys. zł ze względu na brak środków budżetowych w planie. W przypadku drugiego zamówienia Naczelnik CPH wyjaśnił, że wniosek zakupowy opiewał na kwotę 1 626,0 tys. zł, ze względu możliwości finansowe w 2023 r.

(akta kontroli str. 3044, 3470)

Dyrektor Biura Administracyjno-Gospodarczego wyjaśniła, że tryb w jakim udzielone zostały zamówienia określany był na podstawie informacji zawartych we wniosku zakupowym.

(akta kontroli str. 2770-2775)

NIK zwraca uwagę, że nienależyta staranność w ustalaniu wartości zamówienia na kompletne wykonanie studia multimedialnego IPN powodująca zastosowanie trybu zamówienia poniżej progów unijnych, zawężyła krąg ewentualnych wykonawców a w konsekwencji wpłynęła na wydłużenie procesu wyboru dostawcy i niezrealizowanie tego zamówienia w całości w 2023 r. Środki publiczne przeznaczone na ten cel zostały rozdysponowane na inne wydatki.

10. W przypadku trzech umów⁶⁸ na łączną kwotę 7 921,4 tys. zł zawartych po przeprowadzeniu postępowań o zamówienie publiczne w trybie przetargu nieograniczonego nie wyegzekwowano od ich wykonawców zawarcia i przedłożenia polis ubezpieczenia OC w zakresie wskazanym w ww. umowach. Nie podjęto również przewidzianych postanowieniami tych umów, działań mających na celu właściwe zabezpieczenie interesów IPN. W przypadku dwóch umów, tj. z 5 grudnia oraz 28 marca 2023 r., wykonawcy przedłożyli polisy ogólnego OC związanego z prowadzoną działalnością gospodarczą, zamiast polis obejmujących ryzyka dotyczące przedmiotu zamówienia. Tym samym IPN nie miał gwarancji, że przedłożone polisy ogólnego OC właściwie zabezpieczą pokrycie szkód związanych z przedmiotem ww. umów. Jednocześnie przedłożona polisa OC w związku z umową z 5 grudnia 2023 r. nie wskazywała IPN jako ubezpieczonego, pomimo że wymagały tego postanowienia umowy. W przypadku trzeciej umowy, tj. z 28 czerwca 2023 r., w okresie świadczenia usługi na rzecz IPN realizowanej na terenie Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej⁶⁹ ubezpieczenie nie obejmowało roszczeń z tytułu szkód powstałych na terytorium USA.

(akta kontroli str. 845-1092, 4889-4899, 5060-5335, 7829-7838, 7854-7874, 7967-7977, 8005-8008, 8088-8091)

Dyrektor Generalna wyjaśniła, że IPN zaakceptował złożone przez wykonawców polisy. Przywołała także art. 65 §2 Kodeksu cywilnego wskazując, że w umowach należy badać jaki był zgodny zamiar stron i cel umowy, aniżeli opierać się na jej dosłownym brzmieniu.

(akta kontroli str. 5053-5059)

⁶⁸ Dotyczyło to umów zawartych: 5 grudnia 2023 r. na dostawę kompletnego wyposażenia nowego CPH w budynku przy ul. Marszałkowskiej 107 w Warszawie na kwotę 2 820,4 tys. zł; 28 marca 2023 r. na kompleksową organizację wydarzenia „Kongres Pamięci Narodowej 2023 r. na kwotę 3 351,0 tys. zł oraz z 28 czerwca 2023 r. na kompleksowe usługi organizacji udziału Biura Nowych Technologii w wydarzeniach organizowanych na terenie całego kraju i za granicą w zakresie zaprojektowania, budowy, wyposażenia stoiska targowego/ stanowiska ekspozycyjnego i jego obsługi technicznej” na kwotę 1 750,0 tys. zł.

⁶⁹ Dalej: USA.

Wyjaśnienia te nie zasługują na uwzględnienie. IPN jako zamawiający określił każdorazowo warunki jakie zobowiązany był spełnić wykonawca w związku z realizacją zamówienia publicznego⁷⁰. Zatem wskazał warunki, które mogły mieć wpływ na decyzje potencjalnych wykonawców zamówienia publicznego co do uczestnictwa w przetargu lub na wartość składanej przez nich oferty. Tym samym akceptowanie odmiennych rozwiązań było przejawem nierównego traktowania wykonawców.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie wykonanie budżetu państwa w 2023 r. przez kontrolowaną jednostkę w zakresie wydatków.

W wyniku nienależytego zarządzania środkami publicznymi w procesie realizacji przedsięwzięć związanych z utworzeniem nowej siedziby CPH dopuszczono do niegospodarnego wydatkowania środków w wysokości 7 725,6 tys. zł za najem pomieszczeń, które nie były wykorzystywane i wydatkowania środków w kwocie 370,0 tys. zł na zakup sprzętu multimedialnego, mimo że sprzęt ten nie został dostarczony przez wykonawcę. Przy dokonaniu odbiorów ww. zamówień poświadczono nieprawdę, potwierdzając ich realizację niezgodnie ze stanem faktycznym. Przy wydatkowaniu środków na realizację działalności IPN stwierdzono również przypadki poniesienia wydatków na łączną kwotę 4 724,0 tys. zł z naruszeniem zasad racjonalnego gospodarowania środkami publicznymi określonymi w art. 44 ust. 3 upf. Ponadto, w IPN niezgodnie z przepisami o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, zlecono osobom fizycznym świadczenie usług ochrony osób kierownictwa IPN, w których zakres wchodziło użycie lub wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej, na łączną kwotę 31,2 tys. zł, pomimo że osoby świadczące ww. usługi nie były pracownikami ochrony oraz nie posiadały koncesji na wykonywanie działalności gospodarczej w zakresie usług ochrony osób i mienia.

Nie zawsze sprawowano należyty nadzór nad realizacją wydatków bieżących IPN. Pokrywano koszty noclegów w hotelu w kwocie 3,1 tys. zł osobie fizycznej (świadczącej dla IPN usługi ochrony osób i mienia na podstawie umowy zlecenia) towarzyszącej Prezesowi IPN podczas podróży służbowych zagranicznych, a niebędącej pracownikiem IPN, pomimo że w umowie z tą osobą nie przewidziano żadnych postanowień o pokrywaniu dodatkowych kosztów w związku ze świadczeniem usług poza granicami kraju. Z kolei przy wykorzystywaniu i publikowaniu zdjęć w portalach internetowych zarządzanych przez IPN, nie dochowano należytej staranności, co skutkowało dwukrotnym naruszeniem praw autorskich i koniecznością uiszczenia 4,0 tys. zł należnych odszkodowań z tego tytułu. Nienależycie sprawowano również nadzór nad wykorzystaniem środków z dotacji celowej w łącznej kwocie 1 410,8 tys. zł udzielonej Muzeum na realizację zadania inwestycyjnego. Dopuszczono bowiem do wydatkowania środków na roboty budowlane, które prowadzone były przed wydaniem przez organ architektoniczno-budowlany pozwolenia na budowę.

Kontrola 11 postępowań o udzielenie zamówień publicznych, na podstawie których w 2023 r. wydatkowano 8 530,4 tys. zł wykazała, że w trzech postępowaniach dotyczących kompletnego wykonania studia multimedialnego IPN w najmowanych przez IPN pomieszczeniach na potrzeby CPH oraz na kompletne wykonanie nowego CPH dokonano nierzetelnego ustalania wartości tych zamówień publicznych wskutek zaniżenia ich wartości szacunkowych, co skutkowało zastosowaniem przepisów Pzp, dotyczących zamówienia publicznego o niższej wartości (poniżej progów unijnych). Od trzech wykonawców nie wyegzekwowano również obowiązków zawarcia i przedłożenia polisa ubezpieczenia OC w zakresie wskazanym w zawartych z nimi

⁷⁰ Warunki dot. umowy ubezpieczenia zawarte były w Projektowanych postanowieniach umowy, które stanowiły każdorazowo załącznik do SWZ

umowach w związku z przeprowadzonymi postępowaniami o zamówienie publiczne w trybie przetargu nieograniczonego na łączną kwotę 7 921,4 tys. zł.

Objęte badaniem środki w kwocie 5 665,3 tys. zł otrzymane z rezerwy celowej budżetu państwa (100% ogółu) zostały wykorzystane zgodnie z przeznaczeniem a blokad planowanych wydatków dokonywano niezwłocznie po ujawnieniu okoliczności uzasadniających ich blokadę.

OBSZAR

3. Sprawozdawczość

Opis stanu faktycznego

Kontrolą objęto prawidłowość sporządzania łącznych sprawozdań za 2023 r. przez dysponenta części 13 – IPN i sprawozdań jednostkowych Centrali IPN:

- o stanie środków na rachunkach bankowych państwowych jednostek budżetowych (Rb-23),
- z wykonania planu dochodów budżetowych (Rb-27),
- z wykonania planu wydatków budżetu państwa (Rb-28),
- z wykonania wydatków budżetu państwa oraz budżetu środków europejskich w układzie zadaniowym (Rb-BZ1).

Kontrolą poprawności sporządzenia objęto również sprawozdanie o stanie zobowiązań według tytułów dłużnych oraz poręczeń i gwarancji (Rb-Z).

Sprawozdania łączne zostały sporządzone przez dysponenta części 13 - IPN na podstawie sprawozdań jednostkowych (własnych i podległych jednostek). Kwoty wykazane w sprawozdaniach jednostkowych kontrolowanej jednostki (dysponenta trzeciego stopnia) były zgodne z danymi wynikającymi z ewidencji księgowej. Stosowany system kontroli zarządczej zapewniał w sposób racjonalny prawidłowość sporządzania sprawozdań. Wyżej wymienione sprawozdania zostały sporządzone terminowo i prawidłowo pod względem merytorycznym i formalno-rachunkowym.

(akta kontroli str. 5940-6190)

Stwierdzone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli opiniuje pozytywnie sporządzone przez kontrolowaną jednostkę sprawozdania budżetowe i w zakresie operacji finansowych. Sprawozdania łączne zostały sporządzone przez dysponenta części 13-IPN na podstawie sprawozdań jednostkowych (własnych i podległych jednostek). Kwoty wykazane w sprawozdaniach jednostkowych Centrali były zgodne z danymi wynikającymi z ewidencji księgowej. Stosowany system kontroli zarządczej zapewnił prawidłowość ich sporządzenia. Sprawozdania zostały sporządzone terminowo i prawidłowo pod względem merytorycznym i formalno-rachunkowym.

V. Uwagi i wnioski

Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o:

- 1) wzmocnienie nadzoru w zakresie planowania i realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych,
- 2) dokonywanie racjonalnego gospodarowania środkami publicznym z uwzględnieniem zasad określonej w art. 44 ust. 3 pkt, 1 ufp,
- 3) wypracowanie mechanizmów kontrolnych i identyfikacji ryzyk przeciwdziałającym nieprawidłowościom ujawnionym w trakcie kontroli.

Uwagi Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

VI. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie⁷¹ umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Prezesa Najwyższej Izby Kontroli. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, 19 kwietnia 2024 r.

Prezes
Najwyższej Izby Kontroli

z upoważnienia
Wiceprezes
Najwyższej Izby Kontroli
Michał Jędrzejczyk
/podpisano elektronicznie/

⁷¹ Najwyższa Izba Kontroli zwraca się z prośbą o zgłaszanie, w miarę możliwości, zastrzeżeń opatrzonych kwalifikowanym podpisem elektronicznym, na adres elektronicznej skrzynki podawczej (ePUAP) NIK lub na adres mailowy NIK wskazany w stopce na pierwszej stronie niniejszego wystąpienia. W przypadku zaś nadania pisma z zastrzeżeniami (pisma opatrzonego własnoręcznym podpisem) w placówce pocztowej operatora wyznaczonego, NIK zwraca się z prośbą o dodatkowe przekazanie skanu tych zastrzeżeń na ww. adres mailowy.